

Rekabet Edebilirlik Raporu

İçindekiler

I. Katkı Koyan Kuruluşlardan Önsöz	3
Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO)	
Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA)	
Devlet Planlama Örgütü (DPÖ)	
II. Rapor Özeti	4
III. Ekonomi Profili	6
IV. Giriş	
Rekabet Edebilirlik Nedir ve Neden Önemlidir?.....	8
Özel Sektör ve Ekonomi Genelinin Ortak Hedefleri.....	8
Yöntem.....	9
V. Kuzey Kıbrıs'ın Rekabet Edebilirliğinin Gözden Geçirilmesi	11
VI. Sonuçlar Analizinden Kesitler	
Sıralama.....	13
Benzer Gelir Grubundaki Ülkelerle Karşılaştırma.....	13
Kuzey Kıbrıs 2008 Rekabet Edebilirlik Bilançosu.....	14

VII. Kontrol Edilebilir Alanlar	15
VIII. Öneriler	
1. Mal ve hizmet piyasaların etkinliğinin artırılması.....	17
2. Kamu yönetimi alanında reformlar.....	19
3. İşgücü piyasalarının etkinliği.....	19
4. Finans piyasalarının ve enstrümanlarının geliştirilmesi.....	20
5. Yüksek öğretim ve işbaşı eğitim.....	21
6. Altyapı alanlarında uygulamalar.....	21
7. Teknolojinin yaygınlaştırılması.....	22
8. Makroekonomik istikrar.....	22
X. Ekler	
I. Rekabet Edebilirlik Raporu'ndaki veriler için gerekli olan teknik notlar ve kaynaklar.....	23
II. 2008-2009 Global Rekabet Edebilirlik Rapor'undan alıntılar © Dünya Ekonomik Forumu.....	25

Katkı Koyan Kuruluşlardan Önsöz

Rekabet Edebilirlik Raporu Danışma Komitesi olarak, Kuzey Kıbrıs ekonomisinin rekabet edebilirliği hakkındaki bulgu, analiz ve önerileri içeren raporu sunmaktan mutluluk duymaktayız. Ekonomimizin içinde bulunduğu sorunların çözülmesi ve gelişmesinin önünde yer alan engellerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacak bu çalışma, kamu ve özel sektörün işbirliğinin de güzel bir örneğini teşkil etmiştir.

Bu rapor ve rapor sonuçlarının tartışılması için düzenlenen konferans da çok önemli bir çabanın sonucudur. Birkaç ay önce Kıbrıs Türk Ticaret Odası, önceliklerini belirlemek için bir üye anketi yaptırmayı gündemine taşımıştı. Ancak bu dönemlerde global ekonomik krizin ortaya çıkmasıyla Kuzey Kıbrıs ekonomisinin mevcut yapısıyla sürdürülebilir olmadığı bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler, “rekabet edebilirlik” kavramını her zamankinden daha öne çıkarmış ve önemli bir gündem maddesi haline gelmiş getirmiştir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun yayınladığı Dünya Rekabet Edebilirlik Raporu (“Global Competitiveness Report”) bu çerçevede gündemimize geldi. Kendi ülkemiz için görmeyi istediğimiz verilerin başka ülkelerde yapılan benzerleri bu raporda yayınlanmaktaydı. Fakir, zengin, küçük, büyük dünya üzerindeki 134 ülkeyi kapsayan ve 30 yıllık bir deneyimden süzülüp gelen çalışma bizlerin ilham kaynağı olmuştur. Böylesi bir çalışmanın ülkemizde de yapılması, sadece Oda'nın istediği bilgileri derlemekle kalmayacak, aynı zamanda da ülke ekonomisine de bir ayna tutacaktır. Buradaki en önemli sorun istediğimiz analizleri yapılabilmesi için gerekli istatistiki bilgi ve anketlerin yapılmamış olmasıydı. Dünya Rekabet Edebilirlik Raporu'nda kullanılan çeşitli makro ve mikro ekonomik verilerin derlenmesinin zaman ve maliyet açısından belli bir bedeli olduğu aşıkardır.

Bu noktada, YAGA'nın Dünya Bankası'nın “Doing Business” (İş Yapmak) raporlarında kullanılan metodolojiyi kullanarak yaptırdığı hesaplamalar raporda kullanılacak bilgilerin önemli bir kısmını karşılaması önemli bir katkı olmuştur. Aynı şekilde, DPÖ'nün de eksik olan makro-ekonomik verilerin temin edilmesi ve hesaplanması konusunda elinden

gelen desteği sağlaması da yadsınamaz bir katkı olmuştur. Tüm Komite üyeleri ortaya çıkacak analizlerin tüm ülkenin yararına olabilecek şekilde kamuoyuyla paylaşılması gerektiği konusunda hemfikir olmuştur. Buna ilave olarak, bu bilgi ve değerlendirmeleri bir adım ileriye taşıyarak bazı ekonomik öncelikler ve tavsiyelerle desteklemek gerektiği hususunda değerlendirme yapılmıştır. Tabii burada vurgulanması gereken önemli bir nokta da “tavsiyeler, öneriler” içeren bu raporun belli bir grubun fikirlerini yansıtmadığı, kamuoyuna bağımsız bir değerlendirme sunma imkanı sağlanmasının amaçlandığıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için özellikle kamuoyu tarafından tanınan, saygı duyulan ve akademik olarak bu konulara hakim ve aynı zamanda verileri yorumlama kapasitesine haiz iki bağımsız ekonomist Komite tarafından belirlenmiştir. Bu gelişmeler sonucu, Sayın Ünal Akifler ve Sayın Yenal Süreç tarafından hazırlanan bu rapor bugün sizlere sunulabilmektedir. Raporun yazılması ve okuyucuya doğru anlaşılır bir formatta sunulması hususu dışında bu rapordaki görüşler tamamen yazarlarına ait olup, bu çalışmanın yapılarak raporun hazırlanması için girişim üstlenmiş kurumları ve kişileri bağlamamaktadır.

Bilgilerinize sunulan “**Kuzey Kıbrıs Rekabet Edebilirlik Raporu**”nun ve bu çerçevede ortaya konan önerilerin; ülkemizin ihtiyacı olan düzenlemeler ile reformların yapılmasına ve iyi niyet, işbirliği ve ayrıca uzun vadeli toplumsal bir anlayış çerçevesinde sorunlarımızın çözülmesine katkı koyacağı inancını taşımaktayız.

Saygılarımızla,

Şua Saraçoğlu, KTTÖ
Ali Korhan, DPÖ
Ayşe Dönmezer, YAGA

Rapor Özeti

Rekabet edebilirlik dünyaya açılmış tüm ülkeler için önemli bir göstergedir. Dünya piyasalarında rekabet etmek amacıyla olan ülke ekonomisinin bu yarışta rakiplerine göre ne oranda hazır olup olmadığı hangi alanlarda ileri, hangi alanlarda geri durumda olduğu anlaşılabilir.

Kuzey Kıbrıs bugüne kadar gerek yaşanan izolasyonlar gerekse sınırlı üretim imkanları nedeniyle dış dünya ile sınırlı bir ilişki içerisinde olmuş hatta bu arenada ne durumda olduğuna dair ölçümlerin öznesi de pek olmamıştır.

Elinizde bulunan çalışma Dünya Ekonomik Forumu'nun her yıl düzenli olarak 130'un üzerinde ülke için hazırladığı "Küresel Rekabet Edebilirlik Raporu" temel alınarak Kuzey Kıbrıs ekonomisi için hazırlanmıştır. Raporda Dünya Ekonomik Forumu'nun kullandığı yöntem kullanılmıştır. Kullanılan yöntemin aynı olması sonucu Kuzey Kıbrıs'ı diğer 134 ülke ile kıyaslayabilme imkanı kazanılmış oldu.

Rapordaki veriler iki kaynaktan elde edilmiştir: Birincisi resmi istatistikler yolu ile, ikincisi de ülkedeki iş insanlarına uygulanan standart bir anket yoluyla. Her iki kaynaktan elde edilen veriler ışığında Kuzey Kıbrıs'ın rekabet edebilirlik katsayısı bulunmuştur. Dünya Ekonomi Forumu tarafından 1 ile 7 arasında bir ölçekte hazırlanan bu endeks değerlerinde 1 en kötü, 7 ise en iyi değeri ifade etmektedir. Bu ölçekte Kuzey Kıbrıs'a ait değer 3.43 olarak bulunmuş ve genel sıralamada 135 ülke arasında 117nci sıraya yerleşebilmiştir.

Dünya Ekonomi Forumu ülkeleri, kişi başı gelir düzeyine göre "doğal kaynak odaklı", "verimlilik odaklı" ve "inovasyon odaklı" ülkeler olarak sınıflandırmaktadır. Her grup arasında kalanlar içinse "geçiş aşaması" ülkesi olarak sınıflandırılmaktadır. Kuzey Kıbrıs bu kategoride "verimliliğin yönlendiği" ülkeler sınıfında yer almıştır.

Rapor sonuçlarına göre Kuzey Kıbrıs'ta diğer ülkelere kıyasla en kötü alanlar **piyasaların (mal ve hizmet, finans ve işgücü) işleyişindeki aksaklıklar, teknoloji kullanımındaki yetersizlikler, makroekonomik istikrarsızlık ve piyasa büyüklüğü olmuştur. Göreceli olarak en iyi olduğu alanlar ise eğitim ve sağlık göstergeleri ile güvenlik konuları olmuştur.**

Kıbrıs sorununun çözümsüz kalmasına bağlı devam eden konuları ve bunların yarattığı izolasyon etkileri geri kalmak koşulu ile bazı alanlarda iyileştirmeler yapılabileceği öngörülerek sıralamada geri kalan alanların geliştirilmesi için bir takım tavsiyelerde bulunulmuştur. Raporun öneriler kısmında yer alan bu saptamalar şu alanları içermektedir:

■ Kaynak dağılımını en rasyonel biçimde oluşmasına imkan tanımak adına, mal ve hizmet piyasalarının etkinliğinin artırılabilmesi için **serbest piyasa şartlarının sağlanabilmesine yönelik hukuksal ve kurumsal düzenlemelere** hız verilmesi.

■ İşgücü piyasalarında da benzer bir etkinliğin sağlanabilmesi için hukuksal düzenlemelere gidilmesi ve kamu istihdam koşullarının işgücü piyasası üzerinde yarattığı rekabeti bozucu uygulamaların giderilmesi.

■ Kamu hizmetlerinin kalitesinin ve verimliliğinin artırılabilmesi için **kamu yönetim reformu** uygulamasının hızla devreye konulması.

■ Finans piyasalarında var olan kredilere erişim sıkıntısının aşılabilesine yönelik hem maliyet düşürücü önlemler hem de kredi piyasa yapısını bozan Kalkınma Bankası faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi.

Hem zaman kazandırıcı, hem de maliyet avantajları sağlayabilen **teknoloji kullanımının** ülke çapında hem işletmeler düzeyinde, hem de kamu kurumlarının kullanımının artırılmasının teşvik edilip özendirilmesi için gerekli politikaların devreye konulmasının gerekliliği.

Ülke ekonomisinin dışa erişiminde en önemli nokta olan **ulaşım ve haberleşme altyapılarının hem teknik kapasite olarak hem de idari kapasite yönünden** geliştirilmesinin gerekliliği.

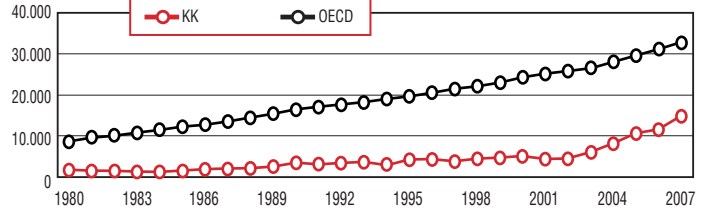
Makro ekonomik istikrarın sağlanabilmesi açısından Türk Lirası kullanımının getirdiği aşırı iniş çıkışlar dışında (enflasyon, kur ve faiz yönünden) yerel düzeyde yapılabilecek uygulamalara yer verilmesi. Örneğin **kamu borçlanmasının sınırlandırılması, giderlerin disiplin altına alınması, vergi reformu yoluyla kayıt dışılığın önlenmesi ve adil bir vergi sisteminin devreye sokulması, hatta Euro kullanımına geçilmesi.**

Kuzey Kıbrıs

Ana Göstergeler

Toplam nüfus (bin), 2007.....	268
Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) (milyar ABD\$)	3.5
kişi başına düşen, GSYİH (cari fiyatlar), 2007.....	14,553
GSYİH (SGP) olarak dünya toplamundaki durumu (%),2007.....	0.016

Kişi başına GSYİH (SGP) ABD\$, 1980-2007

Global Rekabet Edebilirlik Endeksi

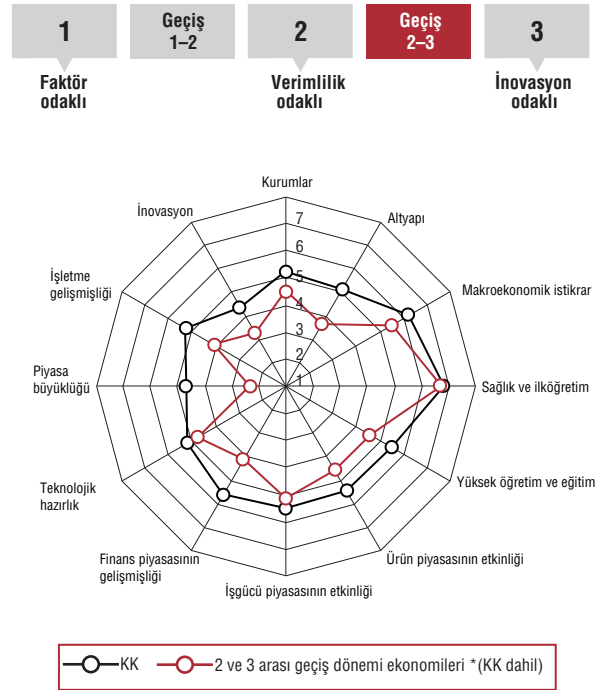
	Sıralama (135 üzerinden)	Puan (1-7)
Global Rekabet Edebilirlik Endeksi 2008-2009.....	117	3.43

Temel gereksinimler.....	91	4.10
Bölüm 1: Kurumlar.....	94	3.53
Bölüm 2: Altyapı.....	104	2.62
Bölüm 3: Makroekonomik istikrar.....	99	4.51
Bölüm 4: Sağlık ve ilköğretim.....	49	5.74

Etkinlik artırıcılar.....	130	3.06
Bölüm 5: Yüksek öğretim ve eğitim.....	92	3.54
Bölüm 6: Ürün piyasasının etkinliği.....	123	3.56
Bölüm 7: İşgücü piyasasının etkinliği.....	100	4.09
Bölüm 8: Finans piyasasının gelişmişliği.....	128	3.10
Bölüm 9: Teknolojik hazırlık.....	47	3.73
Bölüm 10: Piyasa büyüklüğü.....	132	1.30

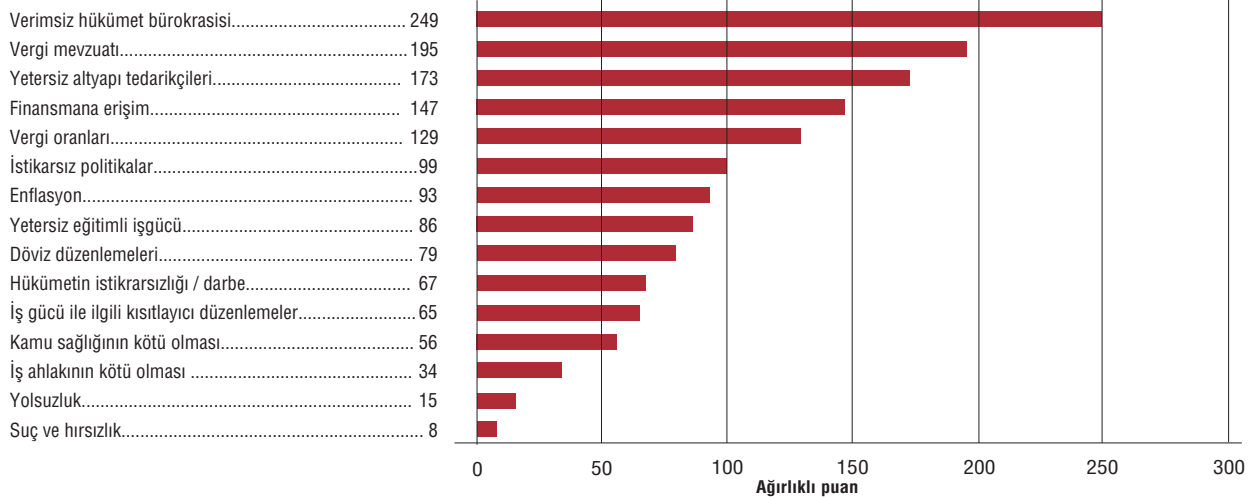
İnovasyon ve gelişmişlik faktörleri.....	133	2.66
Bölüm 11: İşletme gelişmişliği.....	129	3.08
Bölüm 12: Sağlık ve ilköğretim.....	132	2.23

Gelişim aşamaları

*Bu ekonomiler arasında: Bahreyn, Barbados, Şili, Hırvatistan, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Katar, Rusya, Slovak Cumhuriyeti, Tayvan, Trinidad & Tobago ve Türkiye.

İş yaparken karşılaşılan en problemler

Not: Katılımcılardan, 15 faktörlük bir listeden iş yaparken karşılaşılan en problemler 5 faktörü seçerek, 1 (en problemli) ve 5 arasında bir puan vererek değerlendirmeleri istenmiştir. Bu yaklaşım, Dünya Ekonomik Forumu'nun Ekonomi Profili'nde cevapların toplamdaki yüzdeliğinin verildiği yaklaşımdan, teker teker her bir cevabın puanının belirtilmesiyle farklılık gösterir. Belli bir faktöre 1 veren katılımcılara 5 çarpanı verildi, 5 alan faktörlere ise 1 çarpanı verildi

Bu rapor Dünya Ekonomik Forumu'nun bir yayını değildir.

Terminoloji, formatlar ve metodoloji Global Rekabet Edebilirlik 2008-2009 Raporu'ndan alınmıştır. © Dünya Ekonomik Forumu

Detaylı Global Rekabet Edebilirlik Endeksi

■ Rekabet Avantajı ■ Rekabet Dezavantajı

GÖSTERGE	SIRALAMA/135
Bölüm 1: Kurumlar	
1.01 Mülkiyet hakları.....	119 ■
1.02 Fikri mülkiyet hakları.....	102 ■
1.03 Kamu fonlarının aktarılması.....	86 ■
1.04 Kamuoyunun siyasilere güveni.....	74 ■
1.05 Yargının bağımsızlığı.....	65 ■
1.06 Hükümet yetkililerinin kararlarında adam kayırma.....	110 ■
1.07 Kamu harcamalarının israfı.....	127 ■
1.08 Devlet düzenlemelerinin yarattığı yük (bürokrasi).....	126 ■
1.09 Yasal çerçevenin etkinliği.....	121 ■
1.10 Hükümetin politika oluşturmadaki şeffaflığı.....	125 ■
1.11 Terörizmin işletme maliyeti.....	25 ■
1.12 Suç ve şiddetin işletme maliyeti.....	26 ■
1.13 Organize suçlar.....	35 ■
1.14 Polis hizmetlerinin güvenilirliği.....	60 ■
1.15 Firmaların iş ahlakı.....	81 ■
1.16 Finansal denetim ve raporlama standartlarının gücü.....	133 ■
1.17 Kurumsal yönetişimin (yönetimin) etkinliği.....	135 ■
1.18 Azınlık hissedarlarının çıkarlarının korunması.....	102 ■
Bölüm 2: Altyapı	
2.01 Genel altyapının kalitesi.....	120 ■
2.02 Yolların kalitesi.....	101 ■
2.03 Demiryollarının kalitesi*.....	n/a
2.04 Limanların kalitesi.....	132 ■
2.05 Hava yolu taşımacılığının kalitesi.....	87 ■
2.06 Mevcut koltuk kilometre*.....	88 ■
2.07 Elektrik hizmetlerinin kalitesi.....	117 ■
2.08 Telefon hatları*.....	31 ■
Bölüm 3: Makroekonomik istikrar	
3.01 Devletteki bütçe açığı / fazlası*.....	130 ■
3.02 Ulusal tasarruf oranı*.....	95 ■
3.03 Enflasyon*.....	113 ■
3.04 Faiz oranları farkı*.....	120 ■
3.05 Hükümet borcu*.....	122 ■
Bölüm 4: Sağlık ve ilköğretim	
4.01 Sıtmanın işletmeye etkisi.....	62 ■
4.02 Sıtma vakası*.....	1 ■
4.03 Veremin işletmeye etkisi.....	36 ■
4.04 Verem vakası*.....	39 ■
4.05 HIV/AIDS'in işletmeye etkisi.....	17 ■
4.06 HIV'in yaygınlığı*.....	1 ■
4.07 Bebek ölüm oranı*.....	63 ■
4.08 Ortalama ömür uzunluğu*.....	55 ■
4.09 İlköğretim kalitesi.....	82 ■
4.10 İlköğretime kayıt*.....	1 ■
4.11 Eğitim harcamaları*.....	15 ■
Bölüm 5: Yüksek öğretim ve eğitim	
5.01 Orta öğretime kayıt*.....	76 ■
5.02 Yüksek öğretime kayıt*.....	12 ■
5.03 Eğitim sisteminin kalitesi.....	116 ■
5.04 Matematik ve fen bilimleri eğitiminin kalitesi.....	95 ■
5.05 Yöneticilik ve işletme okullarının kalitesi.....	121 ■
5.06 Okullarda internet erişimi.....	92 ■
5.07 Yerel düzeyde bilimsel araştırma ve eğitim hizmetleri.....	135 ■
5.08 Çalışanlara eğitimin verilmesi.....	126 ■
Bölüm 6: Ürün piyasasının etkinliği	
6.01 Yerli piyasadaki rekabet yoğunluğu.....	108 ■
6.02 Firma faaliyetlerinin egemenliği.....	102 ■
6.03 Anti-tekel politikasının etkinliği.....	126 ■
6.04 Vergilendirmenin etkinliği ve yaygınlığı.....	128 ■
6.05 Toplam vergi oranı*.....	65 ■
6.06 Şirket kurmak için gerekenlerin sayısı*.....	125 ■
6.07 Şirket kurmak için gerekli süre*.....	94 ■
6.08 Tarım politikasının maliyetleri.....	133 ■
6.09 Ticaretin karşısındaki engeller.....	135 ■
6.10 Ticaret ağırlıklı tarife oranı*.....	32 ■

GÖSTERGE	SIRALAMA/135
Bölüm 6: Ürün piyasasının etkinliği (devam)	
6.11 Yabancı mülkiyetin yaygınlığı.....	129 ■
6.12 Doğrudan yabancı yatırımı düzenleyen kuralların etkisi.....	126 ■
6.13 Gümrük prosedürlerinin verimliliği.....	131 ■
6.14 Ne derece tüketici odaklı.....	84 ■
6.15 Müşteri gelişmişliği.....	99 ■
Bölüm 7: İşgücü piyasasının etkinliği	
7.01 İşçi işveren ilişkilerinde işbirliği.....	123 ■
7.02 Ücretlerin belirlenmesinde esneklik.....	85 ■
7.03 Ücretler dışındaki işgücü maliyetleri*.....	110 ■
7.04 İstihdamda katılık*.....	18 ■
7.05 İşe alma ve işten çıkarma.....	13 ■
7.06 İşten çıkarma faaliyetleri*.....	19 ■
7.07 Maaş ve üretkenlik.....	109 ■
7.08 Profesyonel yönetime güven.....	130 ■
7.09 Beyin göçü.....	129 ■
7.10 Kadınların işgücü piyasasına girişi*.....	98 ■
Bölüm 8: Finans piyasasının gelişmişliği	
8.01 Finans piyasalarının gelişmişliği.....	116 ■
8.02 Yerel sermaye piyasası aracılığı ile borçlanma.....	135 ■
8.03 Banka kredilerine erişiminin kolaylık derecesi.....	133 ■
8.04 Risk sermayesinin mevcudiyeti.....	134 ■
8.05 Sermaye akışındaki sınırlamalar.....	116 ■
8.06 Yabancı yatırımcı koruma gücü*.....	86 ■
8.07 Bankaların sağlamlığı.....	133 ■
8.08 Menkul kıymetler borsasının düzenlenmesi.....	133 ■
8.09 Yasal haklar endeksi*.....	16 ■
Bölüm 9: Teknolojik hazırlık	
9.01 En son teknolojilerin bulunabilmesi.....	110 ■
9.02 Firma düzeyinde teknoloji kullanımı.....	104 ■
9.03 Bilgi ve iletişim düzenlemeleri hakkında kanunlar.....	134 ■
9.04 Doğrudan yabancı yatırım ve teknoloji transferi.....	135 ■
9.05 Cep telefonu abone sayısı*.....	2 ■
9.06 İnternet kullanıcıları*.....	28 ■
9.07 Kişisel bilgisayarlar*.....	22 ■
9.08 Broadband internet kullanıcıları*.....	49 ■
Bölüm 10: Piyasa büyüklüğü	
10.01 Yerel piyasa büyüklüğü*.....	129 ■
10.02 Yabancı piyasa büyüklüğü*.....	135 ■
10.03 Satın alma kalitesine göre gsyiha*.....	127 ■
10.04 Gayrisafi yurtiçi hasılaya göre ithalat oranı*.....	67 ■
10.05 Gayrisafi yurtiçi hasılaya göre ihracat oranı*.....	135 ■
Bölüm 11: İşletme gelişmişliği	
11.01 Yerel tedarikçi sayısı.....	130 ■
11.02 Yerel tedarikçi kalitesi.....	125 ■
11.03 Küme sektörlerinin gelişmişlik durumu.....	118 ■
11.04 Rekabet avantajının niteliği.....	118 ■
11.05 Değer zinciri arzı.....	124 ■
11.06 Uluslararası dağıtım ve pazarlamanın kontrolü.....	92 ■
11.07 Üretim süreçlerinin gelişmişliği.....	104 ■
11.08 Pazarlamacılığın boyutları.....	124 ■
11.09 Yetki verme ve aktarma konusundaki isteklilik.....	128 ■
Bölüm 12: İnovasyon	
12.01 İnovasyon kapasitesi.....	128 ■
12.02 Bilimsel araştırma kurumlarının kalitesi.....	125 ■
12.03 Firmaların araştırma ve geliştirme harcamaları.....	135 ■
12.04 Araştırmada özel sektör ve üniversitelerin işbirliği.....	133 ■
12.05 İleri derecede teknoloji ürünlerinin hükümet satın alıyor mu.....	124 ■
12.06 Bilimadamları ve mühendislerin bulunurluğu.....	129 ■
12.07 Kullanım patentleri*.....	32 ■

* Ham veri

Not: Daha fazla bilgi ve açıklama için 'Ekteki' 'Ekonomi Profili Nasıl Okunmalı' bölümüne bakınız.

Giriş

Rekabet Edebilirlik Nedir ve Neden Önemlidir?

Özel Sektör ve Ekonomii Genelinin Ortak Hedefleri

Metodoloji

Rekabet Edebilirlik Nedir ve Neden Önemlidir?

Rekabet edebilirlik, göreceli yani karşılaştırma içeren bir kavramdır. Ekonomide mutlak maliyetlere kıyasla kişi başına üretkenliği öne çıkarır. İşletmelerin kârlılığının belirlenmesinde kişi başına milli gelirin ve dolayısı ile yaşam kalitesinin seviyesinde etkili olan önemli bir unsurdur. Ülkelerin rekabet edebilirliği, gittikçe liberalleşen ve globalleşen dünyada ucuz ve kaliteli mal ve hizmet arzı ile tüm dünyada mal ve hizmetlerin pazarlanması, gelirlerin artırılması, istihdam yaratılması, üretim kaynaklarının daha verimli ve yüksek kapasitede kullanılması, yerel tüketiciye daha ucuz ve daha kaliteli mal ve hizmet arzı sağlanıp, alım gücünün artırılması ile fiziki altyapı ve insana yatırım olanağının artırılmasına imkan tanır. Bu sebeplerden dolayı rekabet edebilirlik, ekonomileri sağlıklı bir büyüme trendine kavuşturması bakımından çok önemli bir unsurdur.

Özel Sektör ve Ekonomi Genelinin Ortak Hedefleri

Kuzey Kıbrıs'ta iş insanlarının işletmelerini ülkenin koşullarına göre düzenledikleri, içsel ve dışsal etkenler doğrultusunda geliştirmeye veya küçültmeye çalıştıkları bir gerçektir. Dünyada hiçbir yerde olmadığı gibi, Kuzey Kıbrıs'ta da iş dünyası statik bir yapıda değildir. Gerek ülkede uygulanan politikaların sonucu gerekse bölgesel ve uluslararası düzeydeki politika değişiklikleri ile iş dünyasının tabi olduğu şartlar ve buna bağlı olarak işletmelerin yapıları da değişmektedir. Bu anlamda politika yapıcılarının ülkedeki iş çevrelerinin beklenti ve hedeflerini doğru öngörerek gelişimin önünü açacak şekilde uygulamalara öncelik vermesi, o ekonominin hızlı gelişimini tetikleyen en önemli etmendir.

Ancak ne var ki, hızlı büyümek kadar yakalanan büyüme trendinin sürdürülebilir olması da bir o kadar önemlidir. Özellikle ülkenin var olan yer altı ve yer üstü kaynaklarını yok etmeden, uzun vadeli olarak organize edilecek üretim anlayışı, büyümeyi sürdürülebilir kılacaktır. Bu yönde bir üretim yapılanması ancak devletin ekonomideki rolünü, serbest piyasa işleyişini denetleyen ve düzenleyen bir yapıya taşınması koşuluyla mümkün olabilecektir. Ayrıca ekonomik büyüme, mukayeseli avantajlara ve rekabet edebilme gücüne dayandırılırsa devamlılık arz edecektir. Üretim kaynaklarının en rasyonel ve verimli kullanımı ancak böyle elde edilebilir. Sağlıklı ve devamlılık arz eden bir büyüme, gittikçe artan bir refah artışı sağlar. Artan milli gelirin dengeli ve adaletli dağılımı ise hem refah açısından, hem de demokrasinin daha sağlıklı işlemesi açısından destekleyici bir unsurdur. Ani ve ekonominin potansiyelinin üstündeki zorlamalar ve yükselişler, ani düşüşleri de beraberinde getirebilmektedir. Bu ise, orta ve uzun vadede ekonominin potansiyelinin altında büyümesine sebep olmaktadır. Bunu önlemek, makro ekonomik politikaların önde gelen amaçlarından biri olmalıdır.

Metodoloji

Her ülkede olduğu gibi Kuzey Kıbrıs'taki iş insanları da, yatırım ve istihdam yaparak yarattıkları katma değer ile ürettikleri mal ve hizmetlerin pazarladıkları dünya piyasalarındaki rekabet edebilirliklerinin, diğer ülkelere ve firmalara göre ne durumda olduğunu bilmek isterler. Bu tür karşılaştırmalı bir fotoğraf her ülkenin artılarını, yani avantajlarını ortaya koyabilirken aynı zamanda eksilerinin, yani dezavantajlarının da ortaya çıkmasına yardım eder. Dünya Ekonomik Forumu her yıl dünyadaki 130'un üzerinde ülke için bu yönde karşılaştırmalı bir rapor yayınlamaktadır.

Dünya Ekonomik Forumu, ülkeler arasındaki benzer yapıları ve ayrılan alanları iyi analiz etmek amacıyla, ülkelere ve onlara ait göstergelere bir takım ağırlıklar vermek yoluyla tüm ülkeleri aynı platforma çekerek kıyaslama yoluna gitmektedir. Her ülke kişi başı milli gelir düzeyine göre “doğal kaynak odaklı”, “verimlilik odaklı” ve “inovasyon odaklı” olmak üzere üç ana kategoride sınıflandırılmaktadır. Puanlama da bu üç ana kategori altında yer alan 12 alt başlıktaki toplam 112 civarı soruya verilen cevaplardan ve ülke istatistiklerinden yola çıkılarak yapılmaktadır. Her alt grup ve içinde yer alan sorular kendi başlık konusuna göre ayrı ayrı puanlanmakta ve ardından genel bir ülke puanına, ya da rapordaki ismi ile Global Rekabet Edebilirlik Endeksine ulaşılmaktadır. Endeks rakamları 1 ile 7 arasında değişebilen, 1 en düşük rekabet düzeyini, 7 endeks değeri ise en yüksek rekabet düzeyini ifade etmektedir. Hesaplama yöntemi tüm ülkeler için standart olduğundan, bulunan puanla her ülke diğer ülkeler arasındaki konumunu çok net görebilmektedir.

Alt başlıklarda yer alan soruların cevaplarının bir kısmı ülke istatistiklerinden elde edilirken, bir kısmı da o ülkede faaliyet gösteren iş insanlarının değerlendirme ve algılamalarının sorgulanmasına dayandırılmaktadır. Bu nedenle oluşturulan endeks, tam zamanlı olarak o ülke piyasalarının nabzını ve beklentilerini de ortaya koyabilmektedir.

Bu çalışma bu yıl ilk kez Kuzey Kıbrıs ekonomisi için yapılmıştır. Bu çalışma sonuçları bir yandan ülkenin genel sıralamadaki yerinin bulunmasına yardımcı olurken, diğer yandan da saptanan eksikliklerin ve geri kalmış olan alanların geliştirilmesine imkan tanıyacak sonuçları da ortaya koyabilmektedir. Ancak çalışmanın bir ilk olması yanında, Kuzey Kıbrıs'ın dünyadaki birçok ülke dışında özel bir takım koşullara sahip olması ve çalışmanın zamanlamasının diğer ülkelerden farklı bir döneme denk gelmesi nedeniyle sonuçlar üzerinde bir takım sapmalara neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada kullanılan ülke istatistiklerinden bir kısmının Kuzey Kıbrıs'ta düzenli üretilmemesinin yarattığı sorunları da belirli tahmin yöntemleri ve alternatif göstergeler kullanılması yoluyla aşılıma çalışıldığını belirtmekte fayda vardır.

Her ne kadar dünyada uygulanan standart yaklaşım ve yöntemler bu çalışmada kullanılmış olsa da, anket uygulamaları dünyada 2008'in ilk yarısında yapılmış, Kuzey Kıbrıs'ta ise ancak yılın son aylarında yapılabilmektedir. Bu durum sonucunda da 2008 Eylül ayından itibaren yaşanmaya başlayan global krizin etkisi Kuzey Kıbrıs için yapılan anket sonuçlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Oysa Kuzey Kıbrıs verilerinin kıyaslandığı diğer 134 ülke anket sonuçları 2008 yılı için bu etkiyi taşımamaktadır. Anketlerden elde edilen yorumlar ışığında, Kuzey Kıbrıs'taki iş insanları kriz öncesi döneme göre ortalama olarak %38 daha kötümser olduklarını belirtmişlerdir. Kuzey Kıbrıs'ın diğer ülkeler ile kıyaslanmasında yaşanan bir başka sorun da Kuzey Kıbrıs'ın dahil edildiği ülke grubunun seçilmesinde yaşanmıştır. Yukarıda da belirtildiği gibi, ülkeler üç ana kategoriye ayrılırken, her üç grubun arasında yer alan iki tane de geçiş ülkesi kategorileri bulunmaktadır. Örneğin Kuzey Kıbrıs 2007 yılı kişi başı milli gelir düzeyi olan \$14,765'lik seviye ile ikinci ve üçüncü kategori arasındaki geçiş ülkesi sınıfına dahil edilmesi uygun olacaktı. Ancak, Kuzey Kıbrıs geçiş kategorisinde bulunan diğer ülkelerle kıyaslandığı zaman, kişi başı gelir düzeyi dışındaki istatistiklerin Kuzey Kıbrıs'a ait diğer istatistiklere çok fazla eşlik etmediği ve dolayısıyla Kuzey Kıbrıs'ın bir alt, yani “Verimlilik İtici” kategoride değerlendirilmesinin yerinde olacağı düşünülmüştür.

Yine analiz sonuçlarına olumsuz yönde etki ettiği düşünülen bir diğer alan ise Kuzey Kıbrıs'ın siyasi yönden yaşadığı tanınmamışlık ve izolasyonların yarattığı sonuçlar olmuştur. Bu olumsuzlukların doğrudan etkilerini sayısallaştırabilmek bu çalışmanın kapsamının dışında olmasına rağmen, gerek bazı istatistiklere yansımaları gerekse iş yapan insanların üzerinde yarattığı finansal ve psikolojik maliyetlerden de bu olumsuz durum hissedilebilmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma dünya ölçeğinde tasarlanmış ve denenmiş bir metodolojinin ilk kez Kuzey Kıbrıs'ta uygulanması ve ülkenin karşılaştırmalı pozisyonunun net olarak görülebilmesine yardım edecek olması yanında, eksiklerin belirlenmesine ve avantajlı alanların da ortaya çıkmasına yardım edeceğinden önemli bir işleve sahip konumdadır. Bu raporun bir amacı da bulunan sonuçların politika yapıcılar tarafından dikkate alınmasını sağlamak ve Kuzey Kıbrıs'ın rekabet edebilirliğinin geliştirilebilmesine yönelik uygulamaların sistemli bir şekilde hayata geçirilmesine yardımcı olmaktır. Bu yönde atılacak her adım Kuzey Kıbrıs'ı rekabet edebilirlik sıralamasında önümüzdeki yıllarda ön sıralara doğru ilerlemesini de beraberinde getirecektir.

Kuzey Kıbrıs'ın Rekabet Edebilirliğinin Gözden Geçirilmesi

Maalesef Kuzey Kıbrıs'ta büyümenin temeli bugüne kadar sağlıklı bir zeminde olmamış, ekonomik yapılanma ve üretim karşılaştırmalı avantajlar ve rekabet edebilirliğe dayandırılmak yerine, geçici olarak dönemsel ortaya çıkan Türkiye'nin zafiyet ve boşluklarına dayandırılmıştır. Bu dönemlerde özel sektör işletmeleri kâr eder gibi görünmüşse de, bilahare Türkiye'de bu durumu yaratan koşulların ortadan kalkmasının ardından ekonomide atıl kapasiteler ve sorunlar ortaya çıkmış ve büyük ölçüde toplumsal kaynak israfına yol açmıştır. Örneğin, Türkiye'deki kapalı dış ticaret rejimi döneminden faydalanılarak "bavul" ticareti adı altında Uzakdoğu ülkelerinden gelen birçok ürünün Kuzey Kıbrıs üzerinden yolcu beraberisi Türkiye pazarına ihraç edildiği dönemler; yine 90'lı yılların sonlarında Türkiye'de kumarhane izinlerinin iptali sonrası bu sektörün Kuzey Kıbrıs'a yönelmesi (ancak ekonomide yarattığı getirinin üzerinde sosyal maliyetlere yol açması); yine Türkiye'de üniversite eğitimine olan aşırı talep ve yetersiz arz nedeniyle Kuzey Kıbrıs'ta oluşan yüksek eğitim sektörü, ki kalitesini yeterli şekilde geliştirememesi durumunda karşılaştırmalı avantajı olan bu sektördeki faaliyetlerin zayıflayıp kaynak israfına neden olması kaçınılmazdır.

Bir ekonomide rekabet edebilirlik serbest piyasa ekonomisinin tüm kural ve kurumları ile işlemesi, dış açılımın getirdiği disiplin ve zorlama, yatırım ve teknolojiye uyum sağlama (ve daha iyisi önderlik etme) ve ekonominin ihtiyaçlarını göz önünde tutan bir eğitim planlaması ve yönlendirmesi ile mümkündür.

Kuzey Kıbrıs elinde olan veya olmayan nedenlerden dolayı rekabet gücünde şimdiye dek çok kötü bir performans sergilemiştir. Ülkenin 1974 sonrası, bünyesine pek uygun olmayan (ölçek, 'know how' ve ulaşım maliyetleri ve zorluğu yönünden) imalat sanayi işletmelerini devlet eliyle uzunca bir süre, zoraki işletme çabalarıyla hem kaynak israfına neden olunmuş hem de ekonominin kaynaklarının uygun alanlara aktarılması geciktirilmiştir.

Serbest rekabet piyasası koşullarının tam anlamı ile uygulanmaması, rekabeti düzenleyen ve koruyan bir yasanın bulunmaması küçük ölçekli bir piyasada birçok monopollerin ve 'damping' olaylarının gelişmesine fırsat vermiş ve piyasada berberlere kadar yaygınlaşan bir kartelleşme ve gruplaşma yaşanır olmuştur. Güney Kıbrıs piyasasına erişimin (kısıtlı da olsa) 2003'te başlamasına kadar, gerek 'izolasyonlar' nedeniyle, gerekse Avrupa mahkemelerinde alınan kararlar sonucu oluşan olumsuzlukların yarattığı ilave maliyetler nedeniyle dünya ile bütünleşmede geri kalınmış ve özellikle ihracat büyük darbe yemiştir.

Türk Lirası kullanımına bağlı yaşanan makroekonomik istikrarsızlık ise kontrol edilemeyen bir diğer alandır.

Türk Lirasına bağlı değişen faiz, enflasyon ve devalüasyon gibi göstergelerdeki ani değişimler Kuzey Kıbrıs ekonomisini ve buradaki ekonomik istikrarı doğrudan etkilemektedir. Faizlerin seviyesi ve üzerindeki risk primi, ekonomide kaynak kullanımına ve istihdama olumsuz etki yapan bir diğer faktördür. Türk Lirası riskli ve istikrarsız bir para birimi olması nedeniyle risk faktörünü karşılamak için faizler, özellikle reel faizler yüksek seyretmektedir. Sonuç olarak ekonomide yüksek bir tasarruf birikimi (3,5 milyar USD) olmasına rağmen bu kaynak ekonomiye plase edilememekte ve para daha efektif kullanılan Türkiye'ye kaçmaktadır. Bu döngü ise özel sektör kredi olanaklarını ve yatırımlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Dolaylı olarak da milli gelir potansiyelinin yakalanmasını engellemektedir.

Kuzey Kıbrıs'ın rekabet edebilirliğinin gelişimi önündeki engellerden biri de kamu sektörünün yarattığı açıklar ve verimsiz kamu hizmetlerinin yükünün özel sektör üzerine yıkılarak, sektörün dinamizminin engellenmesi olduğu söylenebilir. Gerek yaratılan bürokrasi ve zaman kaybı, gerekse oldukça yüksek sayılabilecek vergi yükü yanında, seçilen politikaların devamlılık göstermemesi sonucu, piyasanın beklentilerinde istikrarsızlık yaratırken özel sektörün de gereken itici gücü ortaya koymasını engellemektedir. Bu kayıpların sonucunda da ekonomide verimlilik ve büyüme kayıpları yaşanmaktadır.

Sonuçlar Analizinden Kesitler

Sıralama

Benzer Gelir Grubundaki Ülkelerle Karşılaştırma

Kuzey Kıbrıs Rekabet Edebilirlik Bilançoşu

Rekabet Avantajları

Rekabet Dezavantajları

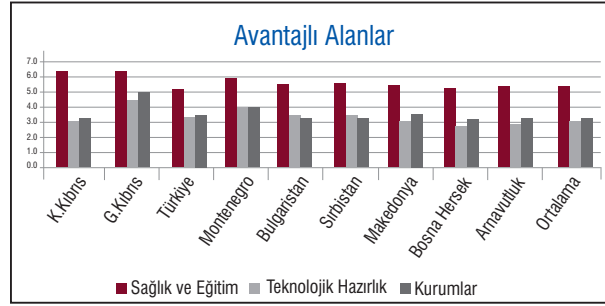
Sıralama

Küresel Rekabet Edebilirlik endeks sonuçları 2008 yılında toplam 134 ülke için hesaplanmıştır. Bu çalışmayla aynı alanlar Kuzey Kıbrıs için de hesaplanarak Kuzey Kıbrıs'ın toplam 135 ülke içerisindeki sıralaması bulunmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi, Kuzey Kıbrıs'ın kişi başı milli gelir düzeyine göre olması gereken kategori Verimlilik Odaklı ekonomilerle İnovasyon Odaklı ekonomiler arasındaki Geçiş grubu idi. Ancak elde edilen anket sonuçlarından da yola çıkılarak Kuzey Kıbrıs ekonomisinin doğrudan “Verimlilik Odaklı” ülke kategorisine dahil edilmesine ve bu kategoriye ait katsayıların kullanılmasına karar verilmiştir. Bu yöntemle yapılan hesaplamalar sonucu Kuzey Kıbrıs'ın Toplam Ülke Puanı 7 üzerinden 3.43 bulunurken bu puanla 135 ülke arasında 117'nci sırayı almıştır. Genel sıralamada en yüksek puanı 5.74 ile Amerika Birleşik Devletleri alırken, İsviçre 5.61 ile ikinci, Danimarka ise 5.58 ile üçüncü sırada yer almıştır. Kuzey Kıbrıs ise sıralamada Orta Asya Cumhuriyetlerinden Tacikistan, Kırgızistan ile Güney Amerika ülkelerinden Nikaragua, Bolivya, Paraguay gibi nispeten daha düşük gelir düzeyindeki ülkeler arasında yer almıştır.

Sonucun, beklenen sıralamanın altında yer almasının nedenleri üzerine yöntem kısmında bazı açıklamalar yapılmıştır. Ancak yine de Kuzey Kıbrıs'ın gelir düzeyi ile rekabet edebilirlik düzeyinin paralel seyretilmesinin nedenleri arasında algılamalardaki olumsuz yaklaşımların anket sonuçlarına yansması olduğu söylenebilir. Her ne kadar anket uygulaması dünyadaki uygulamaların aksine, kriz haberlerinin yükselişe geçtiği bir döneme denk gelmiş ve beklentiler olumsuz yönde etkilenmiş olsa da, birçok hazır istatistiksel verinin de genel sıralamada düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Ankete katılan iş insanları kriz öncesi döneme göre ortalama olarak %38 daha olumsuz beklentilere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu rakam hiç de küçümsenmeyecek bir etkiyi ortaya koymaktadır. Ancak yine de, gelir düzeyine göre rekabet edebilirlik skoru oldukça düşük görünmektedir.

Benzer Gelir Grubundaki ülkelerle karşılaştırma

Kuzey Kıbrıs'ın Verimlilik Odaklı ülkeler arasına dahil edilmesi ile benzer gelişmişlik düzeyinde olan ve aynı coğrafyada bulunan benzer ölçekte altı ülke seçilerek Kuzey Kıbrıs'ın performansı bu ülkelerle kıyaslanmaya çalışılmıştır. Bu ülkeler sırası ile, Arnavutluk, Bosna Hersek, Bulgaristan, Makedonya, Karadağ, Sırbistan'dır. Ayrıca Kuzey Kıbrıs açısından önemli iki ülke olan Türkiye ve Güney Kıbrıs da bu karşılaştırmalı gruba dahil edilerek Kuzey Kıbrıs'ın göreceli rekabet edebilirliği kıyaslanmaya çalışılmıştır.

Seçilen ülkeler arasında toplam rekabet edebilirlik endeksine göre Kuzey Kıbrıs en son sırada yer alırken, Sağlık ve İlköğretim alt başlıkları ile Güvenlik ve Firmaların Ahlakı Davranışları alt başlıklarında ortalama üzerinde bir performans göstermiştir. Yüksek Öğretim, Kurumlar ve Teknolojik Hazırlık alt başlıklarında da ülke puanının üzerinde bir performans görülmektedir. Bu durum da göstermektedir ki, iyi durumda olan alanlarda elde edilen avantajlar, dezavantajlı olan alanların ağırlıkları nedeniyle genel endeks değerini aşağıya çekerek, ülke sıralamasında arka sıralara doğru taşımaktadır. Kuzey Kıbrıs'ın özellikle Makroekonomik İstikrar ve Finans Piyasalarının gelişmişliği alt başlıklarında grubun en kötü performansını gösterdiği görülmektedir.

Kuzey Kıbrıs 2008 Rekabet Edebilirlik Bilançosu

Rekabet Avantajları	Sıralama 135	Rekabet Dezavantajları	Sıralama 135
4.ve 5. Alt başlık: Eğitim ve Sağlık		12. Alt başlık: İnovasyon	
4.10 İlköğretime kayıt	1	12.03 Ar-Ge harcamalar	135
4.02 Sıtma vakası	1	12.04 Üniversite - Sektör işbirliği	133
5.02 Yüksek öğretime kayıt	12	12.06 Bilim adamı ve mühendislerin bulunurluğu	129
4.11 Eğitim harcamaları	15	8. Alt başlık: Finans Piyasasının Gelişmişliği	
4.05 HIV/ AIDS'in işletmeye etkisi	17	8.04 Risk sermayesi bulunabilirliği	134
7. Alt başlık: İşgücü Piyasasının Etkinliği		8.07 Bankaların sağlamlığı	133
7.05 İşten çıkarma ve işe alma uygulamaları	13	8.03 Banka kredi erişim kolaylığı	133
7.04 İstihdamın katılığı	18	11. Alt başlık: İşletme Gelişmişliği	
7.06 İşten çıkarma maliyetleri	19	11.09 Yetki devrinde isteklik	128
9. Alt başlık: Teknolojik Hazırlık		11.02 Yerel tedarikçi kalitesi	125
9.05 Cep telefonu abone sayısı	2	7. Alt başlık: İşgücü Piyasasının Etkinliği	
9.07 Kişisel bilgisayar sahipliği	22	7.08 Profesyonel yönetime güven	130
9.08 İnternet aboneliği	49	7.09 Beyin göçü	129
1. Alt başlık: Kurumlar		7.07 Ücret - iş verimliliği	109
1.11 Terörizmin işletme maliyeti	25	9. Alt başlık: Teknolojik Hazırlık	
1.13 Organize suçlar	35	9.04 Doğrudan yabancı yatırım ve teknoloji transferi	135
1.14 Polisin güvenilirliği	60	9.03 Bilişim konusundaki mevzuat	134
1.05 Yargı bağımsızlığı	65		
2. Alt başlık: Altyapı			
2.08 Telefon hatları	31		
2.05 Hava yolu taşımacılığının kalitesi	87		

Kontrol Edilebilir Alanlar

Elde edilen sonuçlar açısından bazı alanların doğru seçilecek politika araçları ile geliştirilebileceği öngörülmektedir. Hatta araştırma anketlerinin yapıldığı döneme bağlı olarak bile sonuçlarda gelişmeler olabileceği değerlendirilmektedir. Bazı alanların büyük oranda dışsal faktörlere bağlı olarak gelişemediği ve bu alandaki politika uygulayıcıların kontrolü dışında bulunmasına rağmen, bu alanlarda dahi bazı iyileşmelerin sağlanabilmesi mümkündür. Özellikle Kıbrıs sorununun devamı ve Kuzey Kıbrıs'ın uluslararası alandaki konumunun yarattığı belirsizlik ile iç piyasanın küçüklüğünün getirdiği sorunlar buna örnek verilebilir. Ancak piyasa küçüklüğü kısıtı, sadece iç piyasa için geçerli olabilecek bir alandır, oysa dış pazara erişim imkanları geliştirildikçe pazar yapısı genişleyebilecektir. Bu alanda yaşanabilecek iyileşmeler Kıbrıs sorununun çözümü ile bağlantılı olabileceği gibi, işletme sahiplerinin vizyonu ve uygun politikaların ilgililer tarafından üretilmesine de bağlıdır. Örneğin Kıbrıs sorununun çözümü öncesi AB ile kurulacak doğrudan ticaret ve doğrudan uçuş imkanları gibi ileri düzeydeki bağlantı kanalları Kuzey Kıbrıs orijinli daha çok mal ve hizmetin AB pazarlarına ve diğer pazarlara ulaşabilmesi anlamına gelmektedir.

Kıbrıs gibi küçük ada ekonomilerinin en önemli hizmet alanlarının başında gelen turistik hizmet sunumu için etkin havayolu bağlantısı hayati önem taşımaktadır. Burada bahsedilen etkinlik ile hem maliyet yönünden, hem de zaman açısından avantajlar sunabilen bir yapı ifade edilmektedir. Ancak analiz sonuçları incelendiği zaman, uçak koltuk arz sayılarının çok düşük düzeyde oldukları görülmektedir. Söz konusu düşük seviyenin nedenlerinin başında izolasyonların direk uçuşları engellemesi ve var olan kısıtlı uçuş destinasyonları içinse maliyetlerin yüksek olmasının yanında, seyahat sürelerinin de uzun olması gelmektedir. Yine de tüm bu olumsuz kısıtlara rağmen daha etkin sonuçlar elde edilebilmesine imkan tanıyacak uygulamalar hem deniz, hem de hava ulaşımı için söz konusudur. Bu konudaki açılımlara öneriler bölümlerinde daha detaylı yer verilmektedir.

Yönetim ile bağlantılı içsel alanların da kontrol edilebilir oldukları söylenebilir. Eğitim, sağlık, güvenlik, yargı, kamu yönetimi gibi alanlarda dış değişkenlerden bağımsız iyileşmeler yapılabilmesi mümkün görülmektedir. Özellikle eğitim ve sağlık kalitesinin iyileştirilmesi ya da yargının etkinliğinin artırılması ve alt yapı donanımı gibi alanlarda yerel düzeyde tedbirler alınması mümkündür. Bu alanlarla ilgili öneriler de bir sonraki bölümde incelenmektedir.

Kamu yönetimi anlamında bürokratik işlemlerin sıkıntılı olması anket sonucunda da tespit edilen sorunlu alanlardan bir tanesidir ve kontrol edilebilir olarak kabul edilmektedir. Birçok devlet dairesinde

işlemler çok yavaş ilerlemekte ve birçok farklı kurumun işin içine girmesi ile uzamakta ve kalitesi de düşmektedir. Bu nedenle, kamu yönetiminin iyileştirilmesine yönelik alınması gereken tedbirleri de bir sonraki Öneriler bölümünde ele alarak gerekli olan acil reformlar incelenmektedir. Kamunun hantal yapısının giderilmesinin hem maliyetlerin düşürülmesi, hem de özel sektör rekabetinin gelişimi açısından önemli katkı yapacağı bir gerçektir.

Özellikle değinilmesi gereken kontrol edilebilir alanlardan bir tanesi de eğitimidir. Bu alandaki değişkenlerin birçoğu kontrol edilebilir olmasına rağmen son yıllarda gerek yanlış politikalar, gerekse yaşanan nüfus akımı nedeniyle sayısal anlamda ve içeriğe bağlı gerilemelerin ortaya çıktığını söylemek yerinde olacaktır. Özellikle ilköğretim ve ortaöğretimle ilgili yaşanan gelişmeler (sistem değişiklikleri yanında artan sınıf nüfusları ve buna bağlı azalan öğretmen başı öğrenci oranları) eğitim kalitesini doğrudan etkilemektedir. Eğitim politikalarının AB gibi entegre olmuş bir yapı içerisinde bile, her üyenin kendi otonom alanı içerisinde bulunduğu göz önüne alınırsa Kuzey Kıbrıs'ta da kontrol edilebilir bir alan olarak değerlendirilmesi gerekecektir. Ağırlıklı olarak eğitim ve ekonomi arasındaki bağlantı üzerine geliştirilen öneriler de bir sonraki bölümde yer almaktadır.

Yüksek eğitim alanı da Kuzey Kıbrıs için özel bir alan olarak durmaktadır. Sadece yerel nüfusa bu eğitim imkanını sağlamak yanında, ülkede bulunan yüksek eğitim kurumları bu hizmeti başta Türkiye olmak üzere farklı bölge ülkelere de sunmakta ve ülkeye bu yolla ciddi kaynak gelmektedir. Yüksek eğitime girişin kolay, kalitenin düşük oluşu üniversite mezunu işsizliğe neden olurken, ülkenin küçük olması nedeniyle de bu oranın iktisadi gerekliliğin de dikkate alınarak yapılandırılması ihtiyacını gündeme taşımaktadır. Bu saptamalar ışığında yüksek öğrenim sektörü ile ilgili hem Kuzey Kıbrıs vatandaşlarının ihtiyaçları, hem de bu sektörün yurtdışı talebe cevap verebilecek bir yapıya getirilmesi ile ilgili öneriler de bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

Kontrolü kısmen mümkün olan alanlardan bir tanesi de makroekonomik istikrar alanıdır. Türk Lirası kullanımı nedeni ile faiz, enflasyon ve devalüasyon gibi büyüklükler dışarıdan veri alınıyor olsa da, yerel düzeyde yaratılan bütçe açıkları, sosyal güvenlik açıkları, kamu borç stoğu gibi göstergeler ise etkin bir kamu maliyesi yönetimi sayesinde iyileştirilmesi mümkün olan alanlar arasında değerlendirilebilir.

Hatta Türk Lirası üzerindeki faizlerin üzerine ilaveten Kuzey Kıbrıs'ta ortaya çıkan risk algılamasına bağlı yüksek faizlerin giderilebilmesine yönelik çalışmaların değerlendirilmesi de yerinde olacaktır. Yüksek faiz oranlarının tasarrufları olumlu etkilemesi beklenmekle

birlikte, mevduatların önemli bir kısmının Türkiye ekonomisine kaçıyor olması, yüksek tasarruflardan elde edilebilecek faydayı azaltmaktadır. Bu yolla özel sektör yatırımları engellenmekte, işsizlik artmakta, dara düşen yatırımcıların piyasadan çekilmesine neden olabilmektedir. Gerek yurt dışı, gerekse yurt içi kaynaklı yatırımların da ekonomiyi harekete geçirme etkisi olması gereken düzeyin altında kalmaktadır. Ekonomideki bu kaçağın bir diğer nedeni de özellikle Türkiye'den gelen işgücünün gelirlerinin büyük bir kısmını Kuzey Kıbrıs'ta tüketmeyerek, Türkiye'de tasarruf olarak değerlendirmesine bağlanabilir. Bu ve benzeri durumlar ise şu anda yaşanmakta olan kriz anında bütçe politikasının etkin bir şekilde uygulanmasını ve gerekli etkisinin ortaya çıkmasını engellemektedir.

Öneriler

Mal ve hizmet piyasalarının etkinliğini artıracak kurumsal ve hukuksal düzenlemeler

Kamu Reformu

İşgücü piyasalarının etkin çalışmasına imkan tanıyacak düzenlemeler

Finans piyasalarının kaynak dağılımını daha etkin şekilde yapabilmesine yönelik düzenlemeler

Teknoloji kullanımını artıracı ve özendirici tedbirler

Fiziki alt yapı kalitesinin artırılması

Eğitim ve Öğretimde Dinamik Uygulamalar

Yönetim anlayışının kurumsallaştırılması

Makroekonomik istikrar

Tüm dünyada her yıl yapılan Rekabet Edebilirlik çalışması ile her ülke sıralamadaki yerini görebilmekte; ancak daha da ötesi bir sonraki döneme kadar nelerin yapabileceğini, hangi alanlarda ilerleme kaydedebileceğini görerek, bir yol haritası oluşturulabilmesine imkan tanınmaktadır. En azından her ülkenin potansiyel rakiplerini geride bırakarak nasıl daha çok yatırım çekilebileceğinin, daha çok istihdam yaratılabileceğinin yollarını araştırıp yaratmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle analiz sonuçlarının iyi değerlendirilip doğru derslerin çıkarılmasına ihtiyaç vardır. Ancak, burada sorumluluk sadece işbaşındaki hükümetlere değil, iş dünyası örgütlerine de düşmektedir. Ayrıca değerlendirmelerin sonuçları kişisel beklentiler halinde değil, sektörel talepler şeklinde ortaya konulmalıdır. Rapor'un Kuzey Kıbrıs için ilk kez yapılıyor olması bundan sonraki dönemlerde yer alacak muhtemel ilerleme ve gerilemelerin takip edilebilmesine imkan tanıyacaktır.

Analiz sonuçlarına bakılarak yapılan tavsiyeler üç ana kritere göre değerlendirilmiştir. Bunlar sırasıyla konunun “ülke için önem derecesi”, rekabet edebilirlik üzerindeki “olası etkisi” ve son olarak ta önerinin “yapılabilirliği” olmuştur. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, Kuzey Kıbrıs'ın yaşadığı siyasi ve ekonomik izolasyonlar, bazı alanlarda kendi iradesi ile geliştirmeler yapabildiğinin önünü tıkamaktadır. Ancak kendi iradesi ile yapılabilecek ve gerek ekonominin geneli, gerekse de rekabet edebilirlik endeksi üzerinde önemli etkiler yaratabilecek alanlar bulunmaktadır. Aşağıda, bu alanlar sırası ile değerlendirilmektedir:

Mal ve hizmet piyasaların etkinliğini artıracak kurumsal ve hukuksal düzenlemeler

Rekabet yasası ve yürütülmesine yönelik bağımsız kurumsal yapılanma

Damping ve anti damping düzenlemeleri

Sübvansiyon sisteminin yapılandırılması

Vergilerin çağdaş formda yeniden düzenlenmesi

Kira Denetim Yasası benzeri aşırı düzenleyici yasaların kaldırılması

Kamu tekellerinin rekabete açılması

Kamu Reformu

- Kamu hizmetlerinde verimliliği artırıcı uygulamalar
- Kamu yönetimi yapılanmasında ve hizmetlerinde reform
- Özelleştirme yoluyla devletin üretimden çekilmesi
- Bağımsız üst kurumlar ile denetim ve düzenleme

İşgücü piyasalarının etkin çalışmasına imkan tanıyacak düzenlemeler

- Tek tip sosyal güvenlik yapısı ile kamu istihdamının çekiciliğinin kırılması
- Kamuya giriş ücretlerinin düzenlenerek işgücü piyasasının yapısını bozucu etkilerin giderilmesi
İşgücü piyasalarının esnekleştirilmesi (kamu çalışanlarının da dahil)
- Ücret düzenlemelerinin esnek hale getirilerek piyasada belirlenmesine imkan tanınmalı
- İşgücünün işbaşı eğitimine yönelik teşvik edici düzenlemeler yapılması.

Finans piyasalarının kaynak dağılımını daha etkin şekilde yapabilmesine yönelik düzenlemeler

- Kaynak dağılımının etkinleştirilerek bankaların risk algılamalarını düşürecek önlemlerin alınması.

Teknoloji kullanımını artırıcı ve özendirici tedbirler

- Teknolojinin hem daha yaygın kullanılmasını, hem de üretilmesini teşvik edecek düzenlemeler.
- Teknolojiyi üretecek alt yapı ve yetişmiş insan gücünün desteklenmesi.
- Bilişim konularında yasal düzenlemeler ve özerk kurumlar oluşturulması.

Fiziki alt yapı kalitesinin artırılması

- Ulaştırma (hava, deniz ve kara) alanında kalitenin iyileştirilmesi.
- Gümrük giriş kapılarında idari düzenlemelerle hizmet kalitesi ve etkinliğinin artırılması.
- Haberleşme alanında yeni teknolojilerin kullanımına imkan yaratılması.

Eğitim ve Öğretimde Dinamik Uygulamalar

- Üniversitelerin kalitesinin artırılması yönünde uygulamalar.
- Üniversite – iş dünyası işbirliklerini artırıcı edbirler.
- Ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda okul, program ve bölümlerin tasarlanması.
- İş başı eğitime yönelik çalışmalara hız verilmesi, bu amaçla yurtdışından sürekli yenilikçi eğitmenler yoluyla ülkeye know how taşınması.

Yönetim anlayışının kurumsallaştırılması

- Başkanlık sisteminin denenmesi
- Devlette yer alan uygulamalara devamlılık kazandırılması,
- Siyasi yozlaşmanın önlenmesi

Makroekonomik istikrar

- Euro kullanımına geçilmesi
- Bütçe disiplini sağlanması
- Kamu borçlanmasına sınır getirilmesi
- Borç geri ödeme planı yapılmalı
- Türkiye'den gelen yardımların programa bağlanarak otonom hale getirilmesi

1. Mal ve Hizmet piyasalarının etkinliğinin artırılması

1A. Tespit

Bir ülkedeki gelişimin en önemli koşulu, kaynakların doğru yönlere kanallene edilebilmesine imkan tanımak ve bunu kısıtlayan engelleri kaldırırken piyasanın söz konusu kaynak dağılımını yapabilmesinin önünü açmak olmalıdır. Serbest piyasa ekonomisi koşullarını tam anlamıyla oluşturmak yasal ve kurumsal bir takım düzenlemelerle mümkün olabilir. **Yapılan çalışma sonucunda Kuzey Kıbrıs'ta mal ve hizmet piyasalarının yeterince etkin çalışmadığı ve bundan dolayı da kaynak dağılımlarının en etkin şekilde yapılamaması nedeniyle ülkede düşük verimlilik ve kaynak israfı yaşandığı tespit edilmiştir.**

1B. Çözüm Araçları

Daha etkin bir mal ve hizmet piyasası için **kurumsal ve hukuksal düzenlemeler**. Halihazırda mevcut olmayan rekabet yasası, anti-damping yasası gibi hukuksal zemin yaratacak yasaların hayata geçirilmelidir. İlgili yasaların yürütülmesini sağlayacak siyasetten bağımsız ve yetkin kurumların oluşturulmalıdır. Kira Denetim Yasası benzeri piyasada serbest fiyat oluşumunu engelleyen yasa ve mekanizmaların kaldırılmalıdır. Belirli alanlarda üretimi teşvik anlamı taşıyan sübvansiyonlarında gözden geçirilerek izolasyon etkilerini gidermeye yönelik olarak yapılandırılmalıdır. İthalatta ülkenin karşılaştırmalı ve mutlak avantajları doğrultusunda ihtiyaçlara cevap verecek seçici tarife ve fon uygulamalarına yer verilmelidir.

1C. Yapılabilirlik

Bu alandaki uygulamaların kısa vadede yürürlüğe konulabileceği beklenmektedir. Yasa önerileri ile ilgili olarak Meclis Komisyonlarında bekleyen hazır yasa tasarılarının olması yanında yeni yasa hazırlamanın ve bunu yürürlüğe koymanın çok zaman almayacağı düşünülmektedir. İhtisas mahkemelerinin oluşumuna yönelik olarak da, yargı organlarının bürokrasinin ilgili birimleri ile yakın çalışmasıyla kısa sürede ihtiyaç duyulan yapıların oluşumu mümkün olabilecektir. Sübvansiyon uygulaması için bütçede kaynak bulunmaktadır, yapılacak olan bu kaynağın kullanım alanlarını en rasyonel biçimde belirlemek yönünde olacaktır.

1D. Olası Etkiler

Piyasadaki aksak yapının giderilmesi, piyasaların işleyişini etkinleştirip kaynak dağılımına imkan tanıyarak ülke rekabet edebilirliğini geliştirecektir. Verimliliği ve kaynak kullanımındaki etkinliği artıracığından ekonominin genelini etkileyecek bir büyüme trendinin yakalanmasına da yardımcı olabilecektir. Bu yöndeki uygulamaların hem zaman kazandırıcı olacağını, hem de alınacak kararların kalitesini artıracığını söyleyebiliriz. Hukuk prosedürlerindeki sürelerin kısalması ile piyasaya hem öngörülebilirlik, hem de oto kontrol yolu ile ahlaki uygulamalarda artış ortaya çıkabilecektir. İthalatta yapılacak etkin fon ve vergi düzenlemesi üretim maliyetlerine ve fiyatlara olumlu yansıtacaktır.

2. Kamu Yönetimi Alanında Reformlar

2A. Tespit

Kamu hizmetleri aşırı personel yükü, kalitesiz hizmet, kurumsal yapılanmadaki sorunlar, yetki karmaşaları ve siyasi müdahaleler gibi nedenlerle karar üretemeyen, piyasalar üzerinde baskı ve sıkıntılar yaratan bir konuma gelmiştir.

2B. Çözüm Araçları

Performans değerlendirmesine dayalı bir kamu yönetim reformu, personel kadrolarının iş tanımlarının sorumluluk ve yetkilerinin yeniden tanımlanması, tayin ve terfilerin siyasi müdahalelerden arındırılması, kamu çalışanlarına yönelik ceza ve taltif mekanizmasının işletilmesi, ihtiyacı duyulan çağın gereklerine uygun yeni kurumların ve teknoloji kullanan mekanizmaların oluşturulması, var olan kurumların re-organizasyonu.

2C. Yapılabilirlik

Bu yöndeki uygulamalar için öncelikle siyasi irade ve kararlılık gerekmektedir. Yürütülmekte olan bazı reform çalışmalarının olması bu sürece hız kazandırabilecektir. Siyasi endişelerden uzak ve toplumun bir bölümünün değil genelinin kazançlı çıkabileceğini doğru anlatılabilmesi ile daha hızlı ilerleyebilecektir.

2D. Olası Etkiler

Kamu yönetimi hem iş kesiminin hem de kamu hizmetlerini kullanan tüm vatandaşların muhatap olduğu bir yapı olması nedeniyle tüm toplumu hem maddi hem de manevi olarak etkileyecek durumdadır. Piyasalara ve üretilen hizmetlere katacağı dinamizm ve verim artışı yanında toplumun moral ve beklenti seviyesini de artıracak içerikte olması nedeniyle genel üretkenliği de artıracaktır.

3. İşgücü Piyasalarının Etkinliği

3A. Tespit

Ekonominin verimli ve etkin çalışabilmesinin bir diğer önkoşulu da işgücü piyasalarının verimli çalışmasıdır. Üretimin en önemli girdisi konumunda olan işgücü kaynağının doğru yerde ve doğru zamanda bulunabilmesi, işgücü piyasalarının esnek ve etkin olabilmesine bağlıdır. Kuzey Kıbrıs'ın rekabet edebilirliği ölçümlerinde işgücü piyasası göstergeleri her ne kadar diğer alanlara göre nispeten daha iyi görünse de, piyasa işleyişini aksatıcı uygulamalar olduğu tespit edilmiştir. Öncelikle piyasada hem istihdam yapısını hem de ücret oluşumunu ciddi şekilde etkileyen kamu istihdamlarının düzenlenmeye ihtiyacı vardır. Piyasalarda (özellikle kamu istihdamında) yeterince esnekliğin bulunmaması, işbaşı eğitim olanaklarının yetersiz oluşu ve yetişmiş insan gücünün etkin olarak kullanılamaması da diğer tespitler arasındadır.

3B. Çözüm Araçları

İşgücü açığı olan alanlarda ücret düzenlemeleri daha liberal hale getirilebilmelidir. Piyasada ücret oluşumuna imkan tanınmalı, kamuya ilk girişte yaratılan yüksek ücret düzeyi ile yaratılan farklılığa son

verilerek, kamu istihdamının çekiciliğinin kaldırılmalıdır. Yine özellikle kamu sektöründe verimliliği artırıcı uygulamaların üstlenilmesi ile kamu istihdamının yarattığı işgücü piyasasını bozucu etkileri (çekici verimsizlik) ortadan kaldırmaya yardımcı olabilecektir. İşgücü açığı olan alanlarda piyasada ücret oluşumuna imkan verilmelidir. Yetişmiş insan gücünün yurtiçinde daha etkin kullanımına imkan tanıyıcı düzenlemelere de ihtiyaç bulunmaktadır. İşbaşında eğitime imkan tanıyacak düzenlemelerle işgücünün becerilerinin dinamik bir şekilde yenilenmesine imkan verilmelidir.

3C. Yapılabilirlik

İşgücü piyasalarında sendikal yapılanmalar nedeniyle yenilik yapılması ne kadar sıkıntılı gibi görünüyorsa da, kapsamlı bir reform paketi uygulaması dahilinde bu alanın da eklenmesi kaçınılmazdır. Özellikle beceri kazandırma ve eğitim programları tasarlama yönündeki uygulamaların daha rahat ve hızlı yapılabilmesi öngörülmektedir.

3D. Olası Etkiler

İşgücü tüm üretim alanlarında en önemli maliyet unsuru olmasının ötesinde beceri düzeyi işgücüne ulaşabilmekte önemlidir. Hatta ve hatta Kuzey Kıbrıs'ta yetişmiş işgücünün belirli bir sürenin sonunda kamu istihdamını tercih edebilmesi de başlıca sorunların başındadır. Bu nedenle bu alanlarda bulunacak çözümlerin özel sektörün işgücü havuzundan daha nitelikli seçimler yapabilmesine imkan tanıyacaktır. Piyasa esnekliği yoluyla hem kamuda, hem de özel istihdamda daha verimli sonuçlar alınabilecektir.

4. Finans Piyasalarının ve Enstrümanlarının Geliştirilmesi

4A. Tespit

Ekonominin işleyişine önemli katkı yapan bir diğer önemli unsur da finans piyasalarıdır. İşletmelerin ihtiyacı olan sermaye ve kaynağın yaratılmasına katkı yapan ve bu işlevi de en uygun ve en hızlı şekilde değişik enstrümanlarla yapabilen piyasalar en etkin çalışanlardır. Söz konusu piyasaları gelişmiş ve etkin çalışan ülke ekonomilerinin gelişimi de o denli hızlı olabilmektedir. Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs'taki finans piyasalarının yeterince verimli çalışmadığı algılaması olduğu tespit edilmiştir. Özellikle banka kredilerine erişimde yaşanan sıkıntılar ve kısıtlamalar, finans piyasalarındaki enstrümanların yetersizliği, sermaye piyasası, menkul kıymetler piyasası gibi kurumsal boşluklar finans piyasalarının etkinliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

4B. Çözüm Araçları

Finans piyasalarında etkinliği artırarak fonların daha ucuz maliyetle uygun alanlara aktarılmasına imkan tanıyacak enstrümanların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda, işletmelerin gerçekçi iş planlarına ve bilançolara sahip olması yanında, bunların bankacılık kesimi tarafından yeterli güvence kabul edilebilmesi gerekmektedir. Teminat olarak kullanılabilen gayri menkul ile ilgili gerekli fon ve vergi gibi maliyet düşürücü uygulamalara gidilmelidir. Kalkınma Bankası uygulamalarının bankacılık kredi piyasasını olumsuz yönde etkilemesi önlenmelidir. Piyasadaki banka sayısının birleşmeler yoluyla azaltılarak, daha sağlam bir sermaye ve know how yapısına ulaşılması özendirilmelidir.

Sermaye piyasaları veya menkul kıymet piyasaları benzeri yapıların oluşturulmasına imkan tanıyarak hem işletmelerin kaynak bulmasına imkan tanımak, hem de yatırım amaçlı farklı enstrümanlar yaratarak piyasalara işlerlik kazandırılmalıdır. Ayrıca kamunun borçlanması konusunda da sınırlamalar getirilerek, verimli alanlara gidebilecek kaynakların verimsiz kamu harcamasına dönüşmesinin önüne geçilebilmelidir.

4C. Yapılabilirlik

Nasıl ki bankacılık sektörü 2000 yılında yaşanan kriz sonrası yapılan yasal düzenlemelerle sermaye yapısı ve diğer rasyolar anlamında daha sağlam bir yapıya ulaşabilmesi mümkün olabilmişse, yeni uygulamalarla da sektörün daha ileriye götürülebileceği düşünülmektedir. Sektörün sahip olduğu yetişmiş insan gücü yanında, Türkiye'nin bu konudaki birikimlerinden de yararlanılabilecek imkanlarının var olması uygulamaları hızlandırabilecektir.

4D. Olası Etkiler

Ekonominin yakıt tankı niteliğinde olan finans sektörünün etkin işleyişi yatırımların, üretimin ve istihdamın artması anlamına geldiğinden bu sektörde yaşanacak her türlü maliyet düşürücü, etkinlik artırıcı uygulamanın genel ekonominin avantajına olacağı çok açıktır. Sermaye piyasaları ve farklı enstrümanların geliştirilmesi de tasarrufların yatırıma dönüşmesini hızlandıracığından, ekonomik büyümeye ciddi katkılar yapabilecektir. Özellikle kredi piyasasında büyük yatırımların finansmanında özel bankalarla rekabet eden, verimsiz alanları finanse ederek geri dönmeyen krediler sağlayan ve zorunlu tahvil ihraç ederek sektöre maliyet yaratan Kalkınma Bankası uygulamalarının iyileştirilmesi, sistemin işleyişini hızlandırırken, ahlaki zafiyet yaratan uygulamaları azaltacağından, piyasalarda etkinliği artırıp maliyetleri düşürecektir.

5. Yüksek Öğretim ve İşbaşı Eğitim

5A. Tespit

Kuzey Kıbrıs üniversiteleri ekonomi için gelir getirici önemli bir yapı olmalarına rağmen, bu alanda herhangi bir genel politikanın olmaması, sektörün sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Bu sektörde yetiştirilen ürünün ülke ekonomisine katkısı hesaplanmadan, Kuzey Kıbrıs vatandaşlarının gelişmiş üniversite okumasına imkan tanınmaktadır. Üniversite – sanayi işbirliği yeterince sağlanmadığından üniversitelerin topluma pozitif dışsalılık sunması mümkün olmamaktadır. İş dünyası da bu yönde fazla talepkar olamamaktadır.

5B. Çözüm Araçları

Tek hedef, sadece üniversitelerde okuyan öğrenci sayısını artırmak olmamalıdır. Sunulan eğitimin kalitesini artırmak yönünde adımlar atılmalıdır. Bu ise söz konusu eğitimin insan temelli olması nedeniyle istihdam edilecek bilim adamlarının niteliğinden, derslerin ve araştırmaların yapılacağı ortamların teknoloji ile donatılmasına ve en önemlisi de ülke ve bölgenin ihtiyaçlarına cevap verebilir alanlarda öğrenci yetiştirme politikasının uygulanmasına bağlıdır. Ayrıca üniversitelerin sırf bilim üreten kurumlar olması yanında, ülke ve bölge piyasaları ile yakın işbirliğinde mesleki beceri ve eğitimlere imkan tanıyacak yüksek okul tarzı yapıların oluşturulmasına imkan tanınmalıdır. Bu yöndeki adımların meslek odaları ile birlikte tasarlanarak atılması gerekmektedir. Bu yapıları da mutlaka dinamik bir şekilde yönetmek, günün şartlarının değişmesine bağlı olarak programları da hızla revize etmek gerekmektedir. Bu tür uygulamalar sırf Kuzey Kıbrıs işadamlarına yönelik olmamalı; Türkiye, Ortadoğu ve son yıllarda bağımsızlığını kazanmış Orta Asya ve Balkan ülkelerini de hedefleyerek ele alınmalıdır.

5C. Yapılabilirlik

Üniversitelerin denetim ve akreditasyon işleri üzerinde sorumluluk sahibi bir kurumun bulunması, ayrıca hemen hemen tüm üniversitelerin uluslararası standart ve akreditasyon uygulamaları ile uğraşarak oluşturu kalite konusundaki çalışmaları olumlu yönde etkileyecektir. Yine birçok üniversitede “sürekli eğitim” merkezlerinin bulunması da yaşam boyu eğitim anlayışı ile uygun olarak dinamik beceriler kazandırmaya müsaittir. Ayrıca Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren üniversitelerin tümünün İngilizce dilinde eğitim yapıyor olmasının avantajı ile yukarıda belirtilen dış pazarlara erişim sorun olmamalıdır.

5D. Olası Etkileri

Tüm bu başlıkların ağırlıklı olarak ülkenin verimlilik ve etkinliğini etkileyeceği öngörülmektedir. İşgücünün nitelik ve becerilerinin artırılması bir yana, kurulacak yapılarla bunların eğitim hizmetleri olarak

yurtdışına ihraç edilecek olması, ekonomiye beceri sunmanın yanında gelir de yaratacaktır. Orta eğitimde de müfredat ve eğitim materyallerinin çağın koşullarına uygun hale getirilmesi, öğrenci profilinin geliştirilmesine katkı yapabilecektir. Bu yapının değiştirilmesi ve araştırma odaklı ve aktif öğrenme yapısında öğrenci yetiştirilmesi ile toplumun bilinç ve öğrenme düzeyi yükselmiş olacaktır.

6. Altyapı Alanlarında Uygulamalar

6A. Tespit

Ekonominin temel yapı taşları kabul edilen alt yapı donanımı o ülkenin üretim kapasitesi üzerinde önemli etkiye sahiptir. Bu alanlar ulaştırma, haberleşme ve enerji olarak sınıflandırılabilir. Burada ağırlıklı olarak ulaştırma altyapısı üzerinde durulmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ın bir ada ekonomisi olması sonucu dış dünya ile bağlantısı hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda, hava ve deniz ulaşım imkanları ile bunların etkin işleyişi bu bağlantıların daha çabuk, güvenli, ve düşük maliyetle yapılması anlamına gelmektedir. Var olan ulaşım yapıların teknik olarak geliştirilme ihtiyacı olduğu tespit edilirken, idari yönden de geliştirilmeleri gereği tespit edilmektedir.

6B. Çözüm Önerileri

Gümrüklerde idari düzenlemelerle verilen hizmet kalitesinin artırılması ve bilgisayar destekli operasyonlarla işlemlerin kısaltılması mümkündür. Ayrıca deniz ve hava limanlarının teknik imkanları geliştirilerek yüksek hacimli gemi ve uçaklara da hizmet verebilecek duruma getirilmelidir. Bu sayede, dış dünya ile rekabet edebilecek yönde uygulamalara yer verilmesi mümkün olabilecektir.

6C. Yapılabilirlik

Ulaşım, haberleşme ve enerji gibi alanlarda tanınma ve izolasyon etkisi olmaksızın iyileştirmeler yapılması mümkündür. Gerek bütçe yoluyla kamu yatırımları, gerekse özelleştirmeler veya kamu-özel kesim ortaklıklarıyla bu alanlarda yenilenmeler olası görülmektedir.

6D. Olası Etkiler

Daha etkin işleyen bir ulaşım sistemi ile özellikle deniz ulaşım altyapısında sağlanacak hem fiziki hem idari iyileşmeler, daha etkin kargo taşımacılığı yanında yolcu trafiğini de olumlu yönde etkileyebileceğinden, ülkenin temel ihraç hizmeti olan turizmin pazarlanmasına ve dışa bağımlı yapıdaki ekonominin ithalatının ucuzlamasına da katkı yapacaktır.

7. Teknolojinin Yaygınlaştırılması

7A. Tespit

Kuzey Kıbrıs'ın diğer başlıklara göre nispeten daha iyi olduğu bir alandır. Ancak bu görece pozitif durum, tamamen hazır göstergelerin (kişi başına düşen cep telefonu sayısı, kişisel bilgisayar sayısı, internet aboneliği gibi oranlar) sonuçlarına dayalıdır. . Bu alanda en kötü görünen göstergeler ise bilişim ve teknoloji konularındaki hukuki düzenleme yetersizlikleri ile firmaların teknoloji kullanımındaki sıkıntılardır. Her iki konu da geliştirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

7B. Çözüm Önerileri

Teknoloji kullanımının Kuzey Kıbrıs'ta yaygınlaştırılması bir devlet politikası haline getirilmelidir. Ancak bu konuda başı boş ve düzensiz uygulamaların gerek "siber-suçlar", gerekse ekonomik sorunlar yaratabilmektedir. Bu nedenle hukuki altyapının hazırlanması bir yana, bu alanda denetim ve gözetim yapabilecek fiziki altyapı ve donanım da ihtiyaç bulunmaktadır. Bu durum ancak belirli tarafların katılımı ile bir üst kurul ve kurumsal kapasite sayesinde mümkün olabilecektir. Ayrıca yurtdışından getirilecek yeni teknolojilere kolaylıklar tanınması, hatta firmaların bunlara erişiminin sağlanması teşvik edilmelidir.

7C. Yapılabilirlik

Günümüz işletmelerinin teknolojiye uzak kalması düşünülemeyeceğinden iş dünyasının da bu konuda talepkar olması önemlidir. Kamu sektöründe bir süreden beridir bir "e-devlet" projesi uygulaması bulunması, bu yönde daha ileri adımlar açısından olumlu bir başlangıçtır. Devletin de bu konuda yol gösterici politikalar benimsemesi kaçınılmazdır.

7D. Olası Etkiler

Çağımızın vazgeçilmez bir uygulaması olan teknoloji kullanımı üretimden tüketime, eğitimden güvenliğe kadar her alanda kullanıldığından ve doğru yönde ve şekilde kullanıldığı zaman verim ve etkinlik artırdığından, Kuzey Kıbrıs için de artılar yaratacağı çok açıktır. Özellikle dış dünya ile rekabette önemli bir unsur olduğu düşünülürse, daha dışa açık bir Kuzey Kıbrıs'ın daha yoğun teknoloji tüketmesi önemlidir.

8. Makroekonomik istikrar

8A. Tespit

Kuzey Kıbrıs'ın en kötü performansı gösterdiği bir diğer alan da makroekonomik istikrardır. Kamu harcamalarından, açıklara, enflasyondan borçluluğa kadar farklı göstergelerin yer aldığı bu alt başlıkta ülke, genellikle ortalamaya yakın veya altında seyretmiştir. Her ne kadar Türk Lirası kullanımına bağlı sorunlar yaşanıyorsa da, yerel olarak yaratılan bir çok makroekonomik sorun da bulunmaktadır. Bütçe açıkları, kamu borç stokları, ücret katılıkları, sosyal güvenlik açıkları bunlardan bazılarıdır.

8B. Çözüm Önerileri

Bu alanda sağlanabilecek iyileştirmelerin başında kamu harcamalarının rasyonelleştirilmesi, gelirlerin daha çağdaş yapıya kavuşturulması yani vergi düzenlemeleridir. Kayıt dışının önlenmesi ve daha adil vergi yapısı da çözüm önerileri arasında sayılabilir. Gerek toplam vergi oranı anlamında, gerekse piyasanın koşullarına uygun vergi oran ve yöntemlerinin seçimi, hem bütçe yönetimi hem de vergi mükellefleri üzerinde önemli pozitif etkiler ortaya çıkaracaktır.

Oluşturulacak birimlerde istihdam edilecek teknik personelin iyi derecede maliye ve ekonomi donanımına sahip olması, birimlerin hizmetlerinin kalitesini artıracaktır.

Maliye politikaları, hem ada içerisindeki Güney-Kuzey rekabetine, hem de Türkiye'den gelen rekabete de bakılarak ve yaşanan göç sonucu gittikçe bozulan gelir dağılımını da dikkate alarak yeniden düzenlenmelidir. Üretici kesim açısından girdi maliyetleri etkisi göz önüne alınırken, düşük gelir gruplarının gelir ve tüketim güçlerini dikkate alacak şekilde düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu alandaki uygulamaların hem dünya, hem Güney Kıbrıs hem de Türkiye ile rekabet edebilirliğinin artırılması sosyal adaleti ve idari zafiyetleri giderebilecek nitelikte olacak, ayrıca kısa vadede uygulamaya girebilecektir. Türk Lirasının yarattığı istikrarsızlığa bulunabilecek çözüm ise Euro kullanımına geçilmesi olacaktır.

8C. Yapılabilirlik

Her ne kadar kısıtlı da olsa, Türk Lirasına bağlı yapılabilecek uygulamalar bulunmaktadır. Kamu yönetiminin harcama disiplini edinmesi dışında, kullanımda Türk Lirası bulunması nedeniyle devalüasyon, enflasyon ve faiz veri olarak ekonomiye yansımaktadır. Bu alanda yapılacak reformlar yasal düzenleme gerektirmektedir. Yapılacak düzenlemelerin Maliye Bakanlığı - Ekonomi Bakanlığı ve Planlama Teşkilatı koordinasyonluğunda olması yararlı olacaktır. Euro kullanımına geçişin de ekonominin ötesinde siyasi sıkıntıları olabileceği düşünülmektedir.

8D. Olası Etkiler

Para değişikliğinin Türkiye'den gelen yardımları olumsuz etkileme riski her zaman gündeme taşınmaktadır. Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'a yardımlarının iktidarda bulunan siyasi partilere göre değil, daimi ve kuralları belirlenmiş olması gerekmektedir ('accomodating' değil 'autonomous' olması). Miktar ve koşulları bilinen bir mali yardımla ilgili olarak, paranın cinsi ne olursa olsun fark etmeyecektir. Ayrıca, bu yardımın iktidar değişikliklerine bağlı olarak değişmesine imkan verilmemelidir. Bu durum hem siyasi istikrar hem de ekonomik istikrar adına önemlidir. Seçmen kararlarının da rasyonel olmasını beraberinde getirecektir.

	Unit	Source / Method of Calculation	Amount	Implied GCR Rank	Comments / Reliability of Estimate
GDP valued at current prices	in millions of US dollars / 2007	SPO	3.547.22	125	
Population	in millions 2007	Census	268	135	Estimated from 2006 census data
GDP (Current Prices) per capita	per capita in US dollars	SPO	14.553	43	
Available seat kilometers	Scheduled per week originating in country (in millions)	SRS Analyzer, Scheduled carrier analy., economist analysis	54.7	88	this estimated is based on all scheduled flights from Ercan Airport plus 20% available seat kilometers (163.7) in the Greek - Cypriot Community since Turkish Cypriots can use those airports too.
Telephone Lines	per 100 population (2006)	SPO	40.4	31	
Government surplus/deficit	as a percentage GDP / 2007	SPO	-6.24%	130	
National savings rate	as a percentage GDP / 2007	SPO	16.6%	95	
Inflation	annual percent change in consumer price index / 2007 average	SPO	9.4%	113	
Interest rate spread	average interest rate	Bank analysis	11.6%	120	Source: Mid-sized, reputable bank 15% in TRY 6% in €, \$ or GBP. The percentage is a weighted average of 38% of the value of loans in foreign currency vs 62% in Lira.
Government debt	as a percentage of GDP	Finance ministry	100.47%	122	
Malaria Incidence	per 100.000 population	Health ministry	0	1	
Tuberculosis Incidence	per 100.000 population	Health ministry	19.6	39	51 persons
HIV prevalence	as a percentage of adults aged 15-49 years	Health ministry	.035%	1	
Infant mortality	per 1.000 live births	SPO	15	63	
Life expectancy	at birth years 2006	SPO	73.8	55	
Primary expenditure	net primary education enrollment rate	SPO	100%	1	35 persons total. Based on an estimated population of 15-49 yrs of 100,000
Education expenditure	as a percentage of GNI 2007	Budget Figures	6.5%	15	
Secondary enrollment (Hard Data)	gross secondary education enrollment rate/ 2006	SPO	84%	76	Ratio to the popular of age group 15-17
Tertiary enrollment	Gross tertiary education enrollment rate/2006	SPO	75%	12	Ratio to the popular of age group 18-22

ANNEX I (Cont'd)

Technical Notes and Sources for Competitiveness Report Hard Data

	Unit	Source / Method of Calculation	Amount	Implied GCR Rank	Comments / Reliability of Estimate
Total tax rate	%of profit, labor tax, contribution and other taxes/2007	YAGA/Oxford Investment Research	44%	65	
Number of procedures required to start business		YAGA/Oxford Investment Research	18	25	
Time required to start a business	Numbers of days 2007	YAGA/Oxford Investment Research	42	94	
Trade-weighted tariff rate	The average rate of duty per imported value unit 2007		1.5%	32	Calculated based on total tariff revenue divided by total value of imports of that period
Non-wage labor costs	as a percentage of the worker's salary 2007	YAGA/Oxford Investment Research	29%	110	Includes Social Security and Provident Fund Contributions
Rigidity of employment	index on a 0-100 (worst) scale- difficulty of hiring, rigidity of hours, difficulty of firing/2007	YAGA/Oxford Investment Research	17	18	
Firing Costs	in weeks of wage 2007	YAGA/Oxford Investment Research	12	19	
Female participation in the labor force	as a percentage of male participation 2007	EMU's Woman's Research Center	64%	98	
Strenght of investor protection	index on a 0-10 (best) scale/2007	YAGA/Oxford Investment Research	4.3	86	Changing regulations my be impacting this for the worse
Legal rights index	index on a 0-10 (best) scale/2007	YAGA/Oxford Investment Research	6.5	16	Averaged up to 7
Mobile telephone subscribers	per 100 population /2006	SPO, Telsim, Turkcell	136	2	
Internet users	per 100 population /2006	UNDP Survey, economist analysis	47.8	28	A 2005 survey by UNDP found that 39% have access to the internet. We estimated a conservative growth rate of 7% for the three years to 2008
Personal computers	per 100 population /2006	UNDP Survey, economist analysis	50	22	A 2005 survey by UNDP found that 51% have computers – as this was a telephone interview we have discounted the number by 20% to account for the percentage without telephone access (and therefore in most cases without computers) and then conservatively estimated a growth rate of 7% for the three years to 2008
Broadband internet subscribers	per 100 population /2006	Telecommunications Ministry	3.9	49	Based on connections
Domestic market size index	GDP+ value of imports-the value of exports normalized on a 1-7 (best) scale	SPO	1.4	129	2006 figures (\$4.14 billion)
Foreign market size index	GDP+ value of imports-the value of exports normalized on a 1-7 (best) scale	SPO	.41	135	2006 figures (\$81.1 million)
GDP valued purchasing power parity	in millions of international dollars/2007	YAGA	5.770	127	
Imports as a percentage of GDP	as a percentage of GDP/2007	SPO	43.3%	67	
Exports as a percentage of GDP	as a percentage of GDP/2007	SPO	2.3%	135	
Utility patents	per million population	Registrar of Company and Patent Office	4.17	32	16 in 2007, includes foreign patents registered here

Aşağıdaki üç bölüm Dünya Ekonomik Forumu'nun 2008-2009 yılı Global Rekabet Edebilirlik Raporu'ndan alınmıştır © Dünya Ekonomik Forumu.

1. Bölüm 1.1, Global Rekabet Edebilirlik Endeksi'nden yapılan alıntı, analizin ardındaki düşünce biçimini özetlemektedir;
2. Bölüm 2.1, Yönetici Görüşleri Anketi'nden yapılan alıntı, analizin anket kısmıyla ilgili metodolojisini açıklar; ve
3. Son alıntı, bu dokümanın II. Bölüm'ünde sunulan Ekonomi Profilini'n nasıl okunması gerektiğini anlatır.

Söz konusu dokümanların Türkçe versiyonları mevcut değildir.

134 ekonominin profilleri de dahil olmak üzere raporun tümüne aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz:

<http://www.weforum.org/en/initiatives/gcp/Global%20Competitiveness%20Report/index.htm>

CHAPTER 1.1

The Global Competitiveness Index: Prioritizing the Economic Policy Agenda

XAVIER SALA-I-MARTIN

JENNIFER BLANKE

MARGARETA DRZENIEK HANOZ

THIERRY GEIGER

IRENE MIA

FIONA PAUA

World Economic Forum

After several years of rapid and almost unhampered growth, the global economic landscape is changing. Rising food and energy prices, a major international financial crisis, and the related slowdown in the world's leading economies are confronting policymakers with new economic management challenges. Today's volatility underscores the importance of a competitiveness-supporting economic environment that can help national economies to weather these types of shocks in order to ensure solid economic performance going into the future.

A nation's level of competitiveness reflects the extent to which it is able to provide rising prosperity to its citizens. Since 1979, the World Economic Forum's annual *Global Competitiveness Reports* have examined the many factors enabling national economies to achieve sustained economic growth and long-term prosperity. Our goal over the years has been to provide benchmarking tools for business leaders and policymakers to identify obstacles to improved competitiveness, stimulating discussion on strategies to overcome them. For the past several years, the World Economic Forum has based its competitiveness analysis on the Global Competitiveness Index (GCI), a highly comprehensive index for measuring national competitiveness, which captures the microeconomic and macroeconomic foundations of national competitiveness.

We define *competitiveness* as *the set of institutions, policies, and factors that determine the level of productivity of a country*. The level of productivity, in turn, sets the sustainable level of prosperity that can be earned by an economy. In other words, more competitive economies tend to be able to produce higher levels of income for their citizens. The productivity level also determines the rates of return obtained by investments in an economy. Because the rates of return are the fundamental drivers of the growth rates of the economy, a more competitive economy is one that is likely to grow faster over the medium to long run.

The concept of competitiveness thus involves static and dynamic components: although the productivity of a country clearly determines its ability to sustain a high *level* of income, it is also one of the central determinants of the returns to investment, which is one of the key factors explaining an economy's *growth potential*.

The 12 pillars of competitiveness

The determinants of competitiveness are many and complex. For hundreds of years, economists have tried to understand what determines the wealth of nations. This attempt has ranged from Adam Smith's focus on specialization and the division of labor to neoclassical economists' emphasis on investment in physical capital and infrastructure, and, more recently, to interest in other mechanisms such as education and training, technological progress (whether created within the country or adopted from abroad),¹ macroeconomic stability, good governance, the rule of law, transparent and well-functioning

institutions, firm sophistication, demand conditions, market size, and many others. Each of these conjectures rests on solid theoretical foundations and makes common sense. The central point, however, is that they are not mutually exclusive—so that two or more of them could be true at the same time. Hundreds of econometric studies show that many of these conjectures are, in fact, simultaneously true.² This also can partly explain why, despite the present global financial crisis, we do not necessarily see large swings in competitiveness ratings, for example in the United States. Financial markets are only one of several important components of national competitiveness.

The GCI captures this open-ended dimension by providing a weighted average of many different components, each of which reflects one aspect of the complex reality that we call competitiveness. We group all these components into *12 pillars of economic competitiveness*:

First pillar: Institutions

The institutional environment forms the framework within which individuals, firms, and governments interact to generate income and wealth in the economy. The institutional framework has a strong bearing on competitiveness and growth.³ It plays a central role in the ways in which societies distribute the benefits and bear the costs of development strategies and policies, and it influences investment decisions and the organization of production. Owners of land, corporate shares, and even intellectual property are unwilling to invest in the improvement and upkeep of their property if their rights as owners are insecure.⁴ Of equal importance, if property cannot be bought and sold with the confidence that the authorities will endorse the transaction, the market itself will fail to generate dynamic growth.

The importance of institutions is not restricted to the legal framework. Government attitudes toward markets and freedoms and the efficiency of its operations are also very important: excessive bureaucracy and red tape,⁵ overregulation, corruption, dishonesty in dealing with public contracts, lack of transparency and trustworthiness, or the political dependence of the judicial system impose significant economic costs to businesses and slow down the process of economic development.

Although the economic literature has mainly focused on public institutions, private institutions are also an important element in the process of creation of wealth. The significant corporate scandals that have occurred over the past few years, and the present global financial crisis, have highlighted the relevance of accounting and reporting standards and transparency for preventing fraud and mismanagement, ensuring good governance, and maintaining investor and consumer confidence. An economy is well served by businesses that are run honestly, where managers abide by strong ethical practices in their dealings with the government,

other firms, and the public.⁶ Private-sector transparency is indispensable to business, and can be brought about through the use of standards as well as auditing and accounting practices that ensure access to information in a timely manner.⁷

Second pillar: Infrastructure

Extensive and efficient infrastructure is an essential driver of competitiveness. It is critical for ensuring the effective functioning of the economy, as it is an important factor determining the location of economic activity and the kinds of activities or sectors that can develop in a particular economy. Well-developed infrastructure reduces the effect of distance between regions, with the result of truly integrating the national market and connecting it to markets in other countries and regions. In addition, the quality and extensiveness of infrastructure networks significantly impact economic growth and reduce income inequalities and poverty in a variety of ways.⁸ In this regard, a well-developed transport and communications infrastructure network is a prerequisite for the ability of less-developed communities to connect to core economic activities and schools.

Effective modes of transport for goods, people, and services—such as quality roads, railroads, ports, and air transport—enable entrepreneurs to get their goods to market in a secure and timely manner, and facilitate the movement of workers to the most suitable jobs. Economies also depend on electricity supplies that are free of interruptions and shortages so that businesses and factories can work unimpeded. Finally, a solid and extensive telecommunications network allows for a rapid and free flow of information, which increases overall economic efficiency by helping to ensure that decisions made by economic actors take into account all available relevant information.

Third pillar: Macroeconomic stability

The stability of the macroeconomic environment is important for business and, therefore, is important for the overall competitiveness of a country.⁹ Although it is certainly true that macroeconomic stability alone cannot increase the productivity of a nation, it is also recognized that macroeconomic disarray harms the economy. Firms cannot make informed decisions when inflation is raging out of control. The government cannot provide services efficiently if it has to make high-interest payments on its past debts. In sum, the economy cannot grow unless the macro environment is stable.

Fourth pillar: Health and primary education

A healthy workforce is vital to a country's competitiveness and productivity. Workers who are ill cannot function to their potential, and will be less productive. Poor health leads to significant costs to business, as sick workers are often absent or operate at lower levels of efficiency.

Investment in the provision of health services is thus critical for clear economic, as well as moral, considerations.¹⁰

In addition to health, this pillar takes into account the quantity and quality of basic education received by the population, which is increasingly important in today's economy. Basic education increases the efficiency of each individual worker. Moreover, a workforce that has received little formal education can carry out only basic manual work and finds it much more difficult to adapt to more advanced production processes and techniques. Lack of basic education can therefore become a constraint on business development, with firms finding it difficult to move up the value chain by producing more sophisticated or value-intensive products.

Fifth pillar: Higher education and training

Quality higher education and training is crucial for economies that want to move up the value chain beyond simple production processes and products.¹¹ In particular, today's globalizing economy requires economies to nurture pools of well-educated workers who are able to adapt rapidly to their changing environment. This pillar measures secondary and tertiary enrollment rates as well as the quality of education as assessed by the business community. The extent of staff training is also taken into consideration because of the importance of vocational and continuous on-the-job training—which is neglected in many economies—for ensuring a constant upgrading of workers' skills to the changing needs of the evolving economy.

Sixth pillar: Goods market efficiency

Countries with efficient goods markets are well positioned to produce the right mix of products and services given supply-and-demand conditions, as well as to ensure that these goods can be most effectively traded in the economy. Healthy market competition, both domestic and foreign, is important in driving market efficiency and thus business productivity, by ensuring that the most efficient firms, producing goods demanded by the market, are those that thrive. The best possible environment for the exchange of goods requires a minimum of impediments to business activity through government intervention to be in place. For example, competitiveness is hindered by distortionary or burdensome taxes, and by restrictive and discriminatory rules on foreign ownership or foreign direct investment (FDI). Market efficiency also depends on demand conditions such as customer orientation and buyer sophistication. For cultural reasons, customers in some countries may be more demanding than in others. This can create an important competitive advantage, as it forces companies to be more innovative and customer-oriented and thus imposes the discipline necessary for efficiency to be achieved in the market.

Seventh pillar: Labor market efficiency

The efficiency and flexibility of the labor market are critical for ensuring that workers are allocated to their most efficient use in the economy, and provided with incentives to give their best effort in their jobs. Labor markets must therefore have the flexibility to shift workers from one economic activity to another rapidly and at low cost, and to allow for wage fluctuations without much social disruption. Efficient labor markets must also ensure a clear relationship between worker incentives and their efforts, as well as the best use of available talent—which includes equity in the business environment between women and men.

Eighth pillar: Financial market sophistication

The present global financial crisis has highlighted the critical importance of financial markets for the functioning of national economies. An efficient financial sector is necessary to allocate the resources saved by a nation's citizens as well as those entering the economy from abroad to their most productive uses. It channels resources to the entrepreneurial or investment projects with the highest expected rates of return, rather than to the politically connected. A thorough assessment of risk is therefore a key ingredient.

Business investment is critical to productivity. Therefore economies require sophisticated financial markets that can make capital available for private-sector investment from such sources as loans from a sound banking sector, well-regulated securities exchanges, venture capital, and other financial products. An efficient financial sector also ensures that innovators with good ideas have the financial resources to turn those ideas into commercially viable products and services. In order to fulfill all those functions, the banking sector needs to be trustworthy and transparent.¹²

Ninth pillar: Technological readiness

This pillar measures the agility with which an economy adopts existing technologies to enhance the productivity of its industries.¹³ In today's globalized world, technology has increasingly become an important element for firms to compete and prosper. In particular, information and communication technologies (ICT) have evolved into the "general purpose technology" of our time,¹⁴ given the critical spillovers to the other economic sectors and their role as efficient infrastructure for commercial transactions. Therefore ICT access (including the presence of an ICT-friendly regulatory framework) and usage are included in the pillar as essential components of economies' overall level of technological readiness.

Whether the technology used has or has not been developed within national borders is irrelevant for its effect on competitiveness. The central point is that the firms operating in the country have access to advanced products and blueprints and the ability to use them.

That is, it does not matter whether the personal

computer or the Internet was invented in a particular country. What is important is that these inventions are available to the business community. This does not mean that the process of innovation is irrelevant. However, the level of technology available to firms in a country needs to be distinguished from the country's ability to innovate and expand the frontiers of knowledge. That is why we separate technological readiness from innovation, which is captured in the 12th pillar below.

Tenth pillar: Market size

The size of the market affects productivity because large markets allow firms to exploit economies of scale. Traditionally, the markets available to firms have been constrained by national borders. In the era of globalization, international markets have become a substitute for domestic markets, especially for small countries. There is vast empirical evidence that shows that trade openness is positively associated with growth. Even if some recent research casts doubts on the robustness of this relationship, the general sense is that trade has a positive effect on growth, especially for countries with small domestic markets.¹⁵

Thus, exports can be thought of as a substitute for domestic demand in determining the size of the market for the firms of a country.¹⁶ By including both domestic and foreign markets in our measure of market size, we give credit to export-driven economies and geographic areas (such as the European Union) that are broken into many countries but have one common market.

Eleventh pillar: Business sophistication

Business sophistication is conducive to higher efficiency in the production of goods and services. This leads, in turn, to increased productivity, thus enhancing a nation's competitiveness. Business sophistication concerns the quality of a country's overall business networks as well as the quality of individual firms' operations and strategies. It is particularly important for countries at an advanced stage of development, when the more basic sources of productivity improvements have been exhausted to a large extent.

The quality of a country's business networks and supporting industries, which we capture by using variables on the quantity and quality of local suppliers and the extent of their interaction, is important for a variety of reasons. When companies and suppliers from a particular sector are interconnected in geographically proximate groups ("clusters"), efficiency is heightened, greater opportunities for innovation are created, and barriers to entry for new firms are reduced. Individual firms' operations and strategies (branding, marketing, the presence of a value chain, and the production of unique and sophisticated products) all lead to sophisticated and modern business processes.

Twelfth pillar: Innovation

The last pillar of competitiveness is technological innovation. Although substantial gains can be obtained by improving institutions, building infrastructures, reducing macroeconomic instability, or improving the human capital of the population, all these factors eventually seem to run into diminishing returns. The same is true for the efficiency of the labor, financial, and goods markets. In the long run, standards of living can be expanded only with technological innovation. Innovation is particularly important for economies as they approach the frontiers of knowledge and the possibility of integrating and adapting exogenous technologies tends to disappear.¹⁷

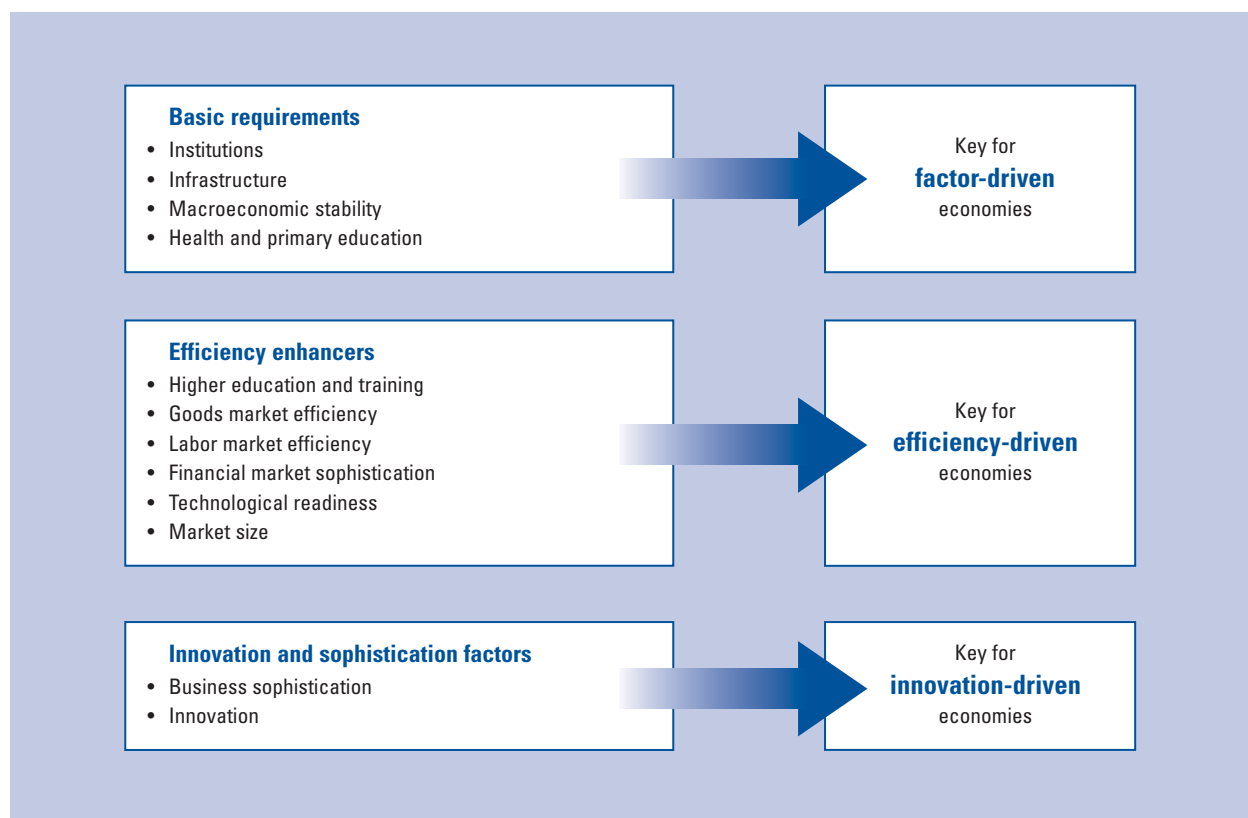
Although less-advanced countries can still improve their productivity by adopting existing technologies or making incremental improvements in other areas, for countries that have reached the innovation stage of development, this is no longer sufficient to increase productivity. Firms in these countries must design and develop cutting-edge products and processes to maintain a competitive edge. This requires an environment that is conducive to innovative activity, supported by both the public and the private sectors. In particular, this means sufficient investment in research and development (R&D) especially by the private sector, the presence of high-quality scientific research institutions, extensive collaboration in research between universities and industry, and the protection of intellectual property.

The interrelation of the 12 pillars

Although the 12 pillars of competitiveness are described separately, this should not obscure the fact that they are not independent: not only they are related to each other, but they tend to reinforce each other. For example, innovation (12th pillar) is not possible in a world without institutions (1st pillar) that guarantee intellectual property rights, cannot be performed in countries with poorly educated and poorly trained labor force (5th pillar), and will never take place in economies with inefficient markets (6th, 7th, and 8th pillars) or without extensive and efficient infrastructure (2nd pillar).

Although the actual construction of the Index will involve the aggregation of the 12 pillars into a single index, measures are reported for the 12 pillars separately because offering a more disaggregated analysis can be more useful to countries and practitioners: such an analysis gets closer to the actual areas in which a particular country needs to improve.

Figure 1: The 12 pillars of competitiveness

Stages of development and the weighted Index

It is clear that different pillars affect different countries differently: the best way for Chad to improve its competitiveness is not the same as the best way for the United States. This is because Chad and the United States are in different stages of development: as countries move along the development path, wages tend to increase and, in order to sustain this higher income, labor productivity must improve.¹⁸

According to the GCI, in the first stage, the economy is *factor-driven* and countries compete based on their factor endowments, primarily unskilled labor and natural resources. Companies compete on the basis of price and sell basic products or commodities, with their low productivity reflected in low wages. Maintaining competitiveness at this stage of development hinges primarily on well-functioning public and private institutions (pillar 1), well-developed infrastructure (pillar 2), a stable macroeconomic framework (pillar 3), and a healthy and literate workforce (pillar 4).

As wages rise with advancing development, countries move into the *efficiency-driven* stage of development, when they must begin to develop more efficient production processes and increase product quality. At this point, competitiveness is increasingly driven by higher education and training (pillar 5), efficient goods markets (pillar 6), well-functioning labor markets (pillar 7),

sophisticated financial markets (pillar 8), a large domestic or foreign market (pillar 10), and the ability to harness the benefits of existing technologies (pillar 9).

Finally, as countries move into the *innovation-driven* stage, they are able to sustain higher wages and the associated standard of living only if their businesses are able to compete with new and unique products. At this stage, companies must compete through innovation (pillar 12), producing new and different goods using the most sophisticated production processes (pillar 11).

The concept of stages of development is integrated into the Index by attributing higher relative weights to those pillars that are relatively more relevant for a country given its particular stage of development. That is, although all 12 pillars matter to a certain extent for all countries, the importance of each one depends on a country's particular stage of development. To take this into account, the pillars are organized into three subindexes, each critical to a particular stage of development. The *basic requirements subindex* groups those pillars most critical for countries in the factor-driven stage. The *efficiency enhancers subindex* includes those pillars critical for countries in the efficiency-driven stage. And the *innovation and sophistication factors subindex* includes the pillars critical to countries in the innovation-driven stage. The three subindexes are shown in Figure 1.

CHAPTER 2.1

Executive Opinion Survey: Capturing the Voice of the Business Community

CIARA BROWNE, World Economic Forum

RICHARD BRYDEN, Institute for Strategy and Competitiveness,
Harvard Business School

MERCEDES DELGADO, Institute for Strategy and Competitiveness,
Harvard Business School, and Fox School of Business, Temple
University

THIERRY GEIGER, World Economic Forum

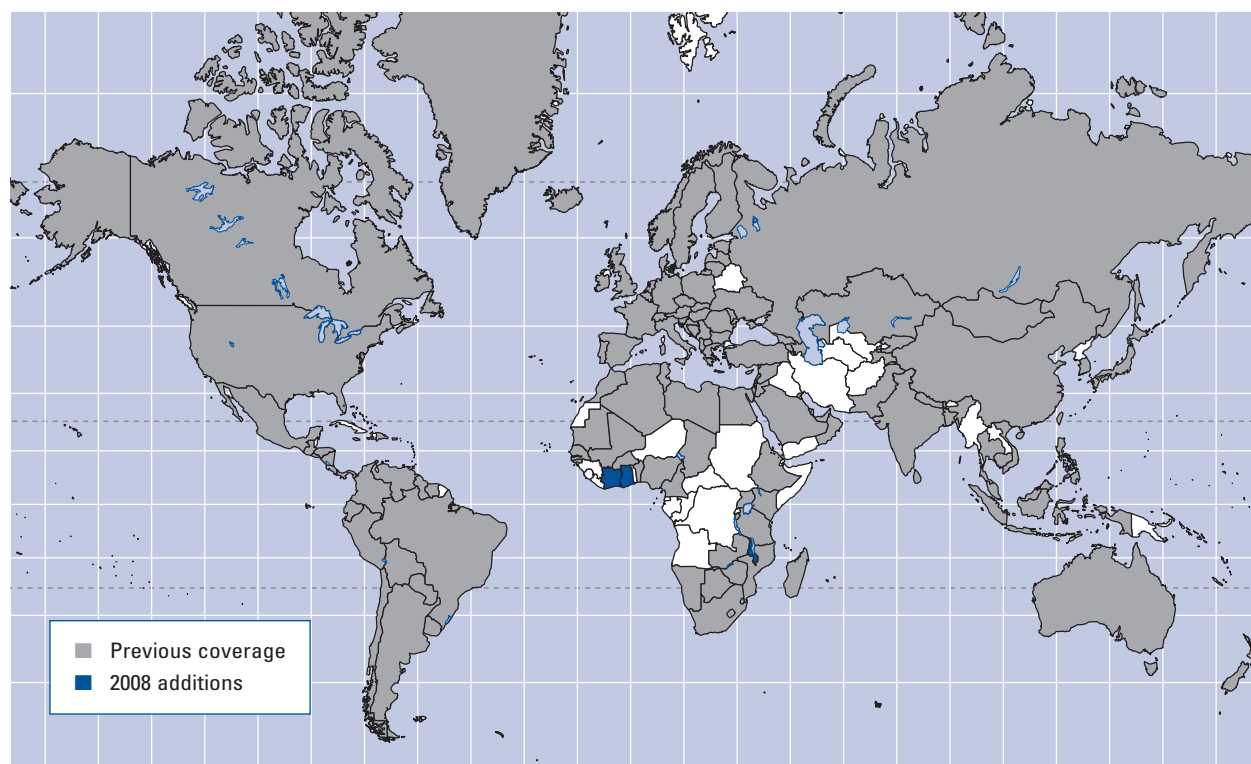
The main goal of *The Global Competitiveness Report* is to provide a picture of a nation's economic environment and its ability to achieve sustained levels of prosperity and growth. Capturing this information in an accurate way does not come without its challenges, given the breadth of issues that drive national competitiveness as well as the large number of national economies covered in the *Report* (many of which are from the developing world). The Executive Opinion Survey (Survey) meets the need for up-to-date and far-reaching data, providing valuable qualitative information for which hard data sources are scarce or nonexistent, and thus complementing the hard data derived from various international sources.

The World Economic Forum has conducted the annual Survey for nearly 30 years. This year, the Survey was completed by 12,297 top management business leaders—an all-time high—in 134 countries between January and May. This represents an average of 91 respondents per country. Table 1 shows key attributes of the Survey respondents for the 2008 dataset.

The Survey asks the executives to provide their expert opinions on various aspects of the business environment in which they operate. The data gathered thus provide a unique source of insight and a qualitative portrait of each nation's economic and business environment, and how it compares with the situation in other countries.

Geographic expansion

Since the first competitiveness report was released in 1979, Survey coverage has been expanded from 16 European countries to this year's record coverage of 134 economies from all of the world's regions (see Figure 1 for details). This year four new countries have been added: Brunei Darussalam, Côte d'Ivoire, Ghana (previously covered in 2003 and 2004), and Malawi (previously covered between 2003 and 2006). Although the Forum aims to present comprehensive international coverage, expansion to additional countries may be constrained by the absence of adequate infrastructure to support the Survey process in some countries, and also because some of the hard data sources are themselves not available for some countries. However, despite the fact that some countries are not included in the *Report*, these 134 economies account for more than 98 percent of the world's gross domestic product (GDP), demonstrating that the findings are indeed global in scope.

Figure 1: Country/economy coverage of the Executive Opinion Survey

Survey structure and methodology

The Survey is reviewed and streamlined every year to reflect the variables captured in the Global Competitiveness Index (GCI), which is at the heart of this *Report*. Because of the scope of the Survey's coverage, it is translated into more than 20 different languages.

Most questions in the Survey follow a structure that asks participants to evaluate, on scale of 1 to 7, the current conditions of their particular operating environment. At one end of the scale, 1 represents the worst possible operating condition or situation, and at the other end of the scale, 7 represents the best. See Box 1 for an example.

The Forum collaborates closely with a network of over 140 Partner Institutes that administer the Executive Opinion Survey at the national level.¹ Typically, the Partner Institutes are recognized economics departments of national universities, independent research institutes, or business organizations. This valuable collaboration helps to ensure that the Survey is conducted in a consistent manner across the globe. In addition, our partners help us in explaining the results at the national level. This better ensures that the findings are used as a tool for improving the competitiveness outlook in each country.

To this end, and in order to reach a representative sample of Survey responses from each economy, the Partner Institutes are each year required to follow a detailed set of guidelines. The process was reinforced this

Box 1: Example of a typical Survey question

Intellectual property protection in your country:

Is weak and not enforced < 1 2 3 4 5 6 7 > Is strong and enforced

Circling 1....means you agree completely with the answer on the left-hand side

Circling 2....means you largely agree with the left-hand side

Circling 3....means you somewhat agree with the left-hand side

Circling 4....means your opinion is indifferent between the two answers

Circling 5....means you somewhat agree with the right-hand side

Circling 6....means you largely agree with the right-hand side

Circling 7....means you agree completely with the answer on the right-hand side

year with the support of an internationally renowned survey consultancy and in collaboration between the World Economic Forum and the Institute of Strategy and Competitiveness at the Harvard Business School. In this way, the process is moving toward a best practice procedure, ensuring greater data accuracy and allowing for more robust comparison across economies.

The Survey sampling follows a dual stratification based on the size of the company and the sector of activity.² Specifically, the Survey sampling guidelines ask the Partner Institutes to carry out the following steps:

1. Prepare a “sample frame,” or large list of potential respondents, which includes firms representing the main sectors of the economy (agriculture, manufacturing industry, non-manufacturing industry, and services).
2. Separate the frame into two lists: one that includes only large firms, and a second list that includes all other firms (both lists representing the various economic sectors).³
3. Based on these lists, and in view of reducing survey bias, choose a random selection of these firms to receive the Survey.⁴

Despite the significantly increased complexity of the process this year, the 2008 Survey guidelines were followed by a large majority of Partner Institutes, improving the robustness of the sample. However, this year should be seen as a transition year, as some Partner Institutes were not yet able to implement the improved procedure fully. We expect to move much closer to a situation of full implementation in the coming year or two.

Beyond the sampling guidelines, the actual administration of the Survey to the selected group of companies is tailored at the national level to take into account differences in infrastructure, distance, cultural preferences, and other such issues. For example, in some instances, the Partner Institute may deem that face-to-face interviews with business executives are the most effective method, as opposed to a mailing or telephone interview method, or offering the online version as an alternative.

Over the past year, the online completion of the Survey has increased further, and now represents 20 percent of all responses, with over 20 countries having an online usage above 70 percent. An improved online Survey was introduced this year, which allows for the inclusion of non-Latin-based languages, making the online Survey available in 13 languages.

Beyond the administration of the Executive Opinion Survey, the Partner Institutes act as the ambassadors of *The Global Competitiveness Report* and the report series. This often includes holding press events at the national level at the time of the launch, and explaining the Index findings to the public throughout the year.

Who else uses the Executive Opinion Survey?

The Executive Opinion Survey results serve as a major component of research by a number of international and national organizations, government bodies, and companies. Besides our Partner Institutes, some of our principal partners include the US Agency for International Development (USAID) for monitoring economic progress; Transparency International for their research on bribery and corruption; and Harvard University, in collaboration with the Forum's Health Initiative, in their annual global review of business perceptions and their response to the HIV/AIDS epidemic. Moreover, reference to the Survey data is made by many other international and multilateral organizations, government research departments, and academic institutions.

Every year the World Economic Forum's Global Competitiveness Network publishes a number of reports besides *The Global Competitiveness Report* for which the underlying data are taken from the Survey. From the Survey 2007, the Forum published a series of industry-specific studies, including the annual *Global Information Technology Report 2007–2008* and *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2008*, as well as the first ever *Global Enabling Trade Report 2008* and *The Financial Development Report 2008*.

Finally, an increasing number of national competitiveness reports that make use of or refer to the Executive Opinion Survey data are being published worldwide.

Data treatment and score computation

The previous sections described how the Survey is actually conducted and the data collected. The following pages describe in detail how the data are then processed to arrive at country-level scores. These results,⁵ together with hard data indicators, then feed into the GCI, described in Chapter 1.1 of this *Report*.

Data editing

The collected respondent-level data are subjected to a careful editing process. The first editing rule consists of excluding those surveys with a completion rate inferior to 50 percent.⁶ This is because partially completed surveys likely demonstrate a lack of sufficient focus on the part of the respondent. In a second step, a multivariate outlier analysis is applied to the data using the Mahalanobis distance technique. This test assesses whether each individual survey is representative, given the overall sample of survey responses in the specific country, and allows for the deletion of clear outliers. (See Box 2 for more detail.)

How to Read the Country/Economy Profiles

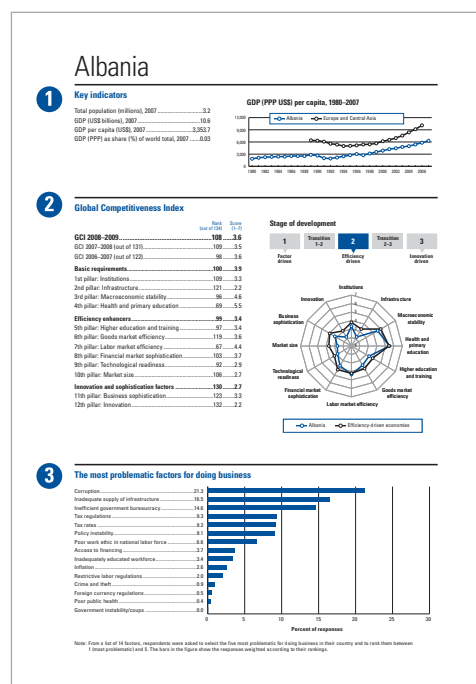
The Country Profiles section presents a two-page profile for each of the 134 economies covered by *The Global Competitiveness Report 2008–2009*.

Page 1

1 Key indicators

The first section presents a selection of key indicators:

- Population figures come from the United Nations Population Fund (UNFPA)'s *State of World Population 2007*, the World Bank's *World Development Indicators 2008*, and the Economist Intelligence Unit's *CountryData Database*, as well as national sources.
- Macroeconomic data come from the April 2008 edition of the International Monetary Fund (IMF)'s *World Economic Outlook*.
- The chart on the upper right-hand side displays the evolution of GDP per capita adjusted for purchasing power parity (PPP), from 1980 through 2007 (or the period for which data are available) for the economy under review (blue line). The source for these figures is the April 2008 edition of the IMF's *World Economic Outlook*. Note that no data are available for Montenegro and Puerto Rico. The black line plots the aggregate performance of the group of economies to which the economy under review belongs. We draw on the World Bank's classification of economies, which divides the world into six regions ("East Asia and the Pacific," "Europe and Central Asia," "Latin America and the Caribbean," "Middle East and North Africa," "South Asia," and "Sub-Saharan Africa") and two income groups ("high-income OECD" and "other high income"). In some cases, a different comparator than the economy's corresponding group is used. GDP aggregates (only available through 2006) are from the World Bank's *World Development Indicators Online Database* (data retrieved in August 2008).

2 Global Competitiveness Index

This section details the country's performance on the various components of the Global Competitiveness Index (GCI). The first column shows the country's ranks among the 134 economies, while the second column presents the scores. For more information on the methodology and results of the GCI, please refer to Chapter 1.1 of this *Report*.

On the right-hand side, a chart shows the country's performance in the 12 pillars of the GCI (blue line) measured up against the average scores across all the countries in the same stage of development (black line).

3 The most problematic factors for doing business

This chart summarizes those factors seen by business executives as the most problematic for doing business in their economy. The information is drawn from the 2008 edition of the World Economic Forum's Executive Opinion Survey. From a list of 15 factors, respondents were asked to select the five most problematic ones, and to rank those from 1 (most problematic) to 5. The results were then tabulated and weighted according to the ranking assigned by respondents.

Page 2

4 The Global Competitiveness Index in detail

This page presents the rank achieved by a country on each of the indicators entering the composition of the GCI. Indicators are organized by pillar. Please refer to the appendix of Chapter 1.1 for the detailed structure of the GCI.

Next to the rank, a colored square indicates whether the indicator constitutes an advantage (blue square) or a disadvantage (black square) for the country. In order to identify variables as advantages or disadvantages, the following rules were applied:

- For those economies ranked in the top 10 in the overall GCI, individual variables ranked between 1 and 10 are considered to be advantages. Any variables ranked below 10 are considered to be disadvantages. For instance, in the case of Switzerland which is ranked 2nd overall, its 3rd rank in the variable *Efficiency of the legal framework* makes this variable a competitive advantage, whereas the time required to start a business, on which it ranks 42nd, constitutes a competitive disadvantage for the country.
- For those economies ranked from 11 to 50 in the overall GCI, variables ranked higher than the economy's own rank are considered to be advantages. Any variables ranked equal to or lower than the economy's overall rank are considered to be disadvantages. In the case of Malaysia, ranked 21st overall, its rank of 20th for the quality of scientific research institutions makes this variable a competitive advantage. On the other hand, the penetration rate of personal computers, in which Malaysia ranks 38th, represents a competitive disadvantage.
- For those economies ranked lower than 50 in the overall GCI, any individual variables ranked higher than 51 are considered as advantages. Any variables ranked lower than 50 are considered as disadvantages. For Vietnam, ranked 70th overall, variable *Extent of marketing* constitutes a disadvantage (98th), whereas the relatively narrow interest spread (3.7 percent) constitutes a competitive advantage (rank 39th).

For indicators allocated a half-weight in the GCI, only the first instance is shown on this page. For further analysis, the Data Tables in the following section of the *Report* provide detailed rankings and scores for all the variables of the GCI.

4 The Global Competitiveness Index in detail			Albania	
			Competitive Advantage	Competitive Disadvantage
Indicator	Rank			
1st pillar: Institutions				
1.01 Property rights	126	—		
1.02 Intellectual property protection	124	—		
1.03 Dissolution of public funds	90	—		
1.04 Public trust in politicians	105	—		
1.05 Judicial independence	121	—		
1.07 Impartiality of decisions of government officials	108	—		
1.08 Impartiality of decisions of government officials	87	—		
1.09 Burden of government regulation	108	—		
1.10 Transparency of government policymaking	122	—		
1.11 Business costs of crime and violence	77	—		
1.12 Disputed crime	101	—		
1.13 Reliability of police services	81	—		
1.14 Ethical behavior of firms	84	—		
1.15 Strength of auditing and reporting standards	109	—		
1.17 Efficiency of corporate boards	85	—		
1.18 Protection of minority shareholders' interests	101	—		
2nd pillar: Infrastructure				
2.01 Quality of coastal infrastructure	120	—		
2.02 Quality of inland infrastructure	114	—		
2.03 Quality of national infrastructure	109	—		
2.04 Quality of port infrastructure	104	—		
2.05 Quality of air transport infrastructure	76	—		
2.06 Available road kilometers	117	—		
2.07 Quality of electricity supply	128	—		
2.08 Telephony fixed	86	—		
3rd pillar: Macroeconomic stability				
3.01 Government expenditure/GDP	113	—		
3.02 National average rate	110	—		
3.03 Inflation	47	—		
3.04 Interest rate spread	105	—		
3.05 Government debt	54	—		
4th pillar: Health and primary education				
4.01 Business impact of malaria	82	—		
4.02 Malaria incidence	7	—		
4.03 Business impact of tuberculosis	44	—		
4.04 Tuberculosis incidence	27	—		
4.05 Business impact of HIV/AIDS	56	—		
4.06 HIV prevalence	22	—		
4.07 Infant mortality	84	—		
4.08 Life expectancy	76	—		
4.09 Quality of primary education	74	—		
4.10 Primary enrollment	65	—		
4.11 Education expenditure	55	—		
5th pillar: Higher education and training				
5.01 Secondary enrollment	89	—		
5.02 Tertiary enrollment	82	—		
5.03 Quality of the educational system	80	—		
5.04 Quality of health and science education	82	—		
5.05 Quality of management education	113	—		
5.06 Internal mobility of research	107	—		
5.07 Local mobility in research and training services	124	—		
5.08 Extent of staff training	71	—		
6th pillar: Financial market sophistication				
6.01 Financial market sophistication	126	—		
6.02 Ease of access to bank	71	—		
6.03 Market capital availability	101	—		
6.04 Restriction on capital flows	103	—		
6.05 Strength of investor protection	123	—		
6.07 Soundness of banks	104	—		
6.08 Regulation of securities exchanges	124	—		
6.09 Legal rights index	3	—		
7th pillar: Technological readiness				
7.01 Quality of scientific research institutions	104	—		
7.02 Formal technology absorption	116	—		
7.03 New venture to GDP	102	—		
7.04 R&D and technology transfer	87	—		
7.05 Mobile telephone subscribers	74	—		
7.06 Internet users	71	—		
7.07 Personal computer	82	—		
7.08 Broadband internet subscribers	117	—		
8th pillar: Market size				
8.01 Domestic market size	89	—		
8.02 Foreign market size	116	—		
9th pillar: Business sophistication				
9.01 Local supplier quality	121	—		
9.02 Local supplier quality	120	—		
9.03 Joint venture development	126	—		
9.04 Nature of competitive advantage	125	—		
9.05 Control of international distribution	91	—		
9.07 Production process sophistication	82	—		
9.08 Extent of marketing	82	—		
9.09 Willingness to delegate authority	117	—		
10th pillar: Innovation				
10.01 Quality for innovation	124	—		
10.02 Quality of scientific research institutions	123	—		
10.03 Company spending on R&D	120	—		
10.04 University/industry research collaboration	124	—		
10.05 Gov't procurement of advanced tech products	119	—		
10.06 Availability of scientists and engineers	115	—		
10.07 City patent	88	—		

*Data data
 Note: For further details and explanation, please refer to the section "How to Read the Country/Economy Profiles" at the beginning of this chapter.